

FÜGGETLEN SZEMLE

II. évfolyam.

Szerkeszti: DÉNES BÉLA.

1934. február



Berda József: Egy prófétához. (Vers)

Thomas Mark: Egy új Ady-revizió. (Bef. közl.)

Szirtes Andor: Saldo 1933.

Goda Gábor: A rendes ember. (Regény I.)

Vass László: Meghalt szegény Jehan Rictus.

Görög Imre: „Katasztrófális az Egyesült Államok pénzügyi helyzete.“

László István: Karinthy.

Szabados András: Egyszerű dal két hangra (Vers)

Hárs László: Hej nagykorú... (Vers)

Bajomi E., Dénes B., Forgács A., Goda G., Somogyi L., Szabó I.,

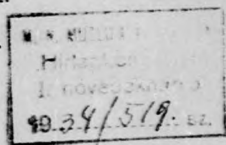
Vajda H., Thomas Mark könyvkritikái

Dénes Béla, Karczag Imre színházkritikái

Justus György zenerovata

Friedrich István: Molnár C. Pál kiállítása.

Erdélyi György: Extázis, filmbeszámoló.



Ára: 30 fillér.

II. évfolyam 1. (11.) szám.

Felelős szerkesztő és kiadó:

DÉNES BÉLA.

Fogadóóra: szombaton 5—6 órákor.

Előfizetési ára: 3 pengő.

Megjelenik 10-szer évente.

A címlapot tervezte: Dallos Hanna.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

V., Balaton u. 2.

Tel.: 10-3-80. — Postatak. sz.: 51202.

Számonként 30 fillér.

A FÜGGETLEN SZEMLE a „harmincasok“ orgánuma. Foglalkozik irodalommal, társadalomkritikával, közgazdasággal és minden olyan kérdéssel, amely égető és problematikus, de a napikérdések fölé emelkedik. Szemle rovatával viszont a legmaibb mába kapcsolódik bele, mikor élénken figyeli és kommentálja az irodalmi, színházi, zenei, képzőművészeti, film sat. eseményeit.

A FÜGGETLEN SZEMLE következő száma megjelenik március 5-én.

Csehszlovákiai terjesztő: Novitas, Bratislava, Dlhá u, 15.

Megbizottunk: Weisz Zoltán, Mukacevo, Duchnovicova 14.

Magyarországi vidéki terjesztő: Centrál, Bpest, Vilmos császár-út 34.

Budapest Székesfőváros Gyógyfürdői és Gyógyforrásai

SZENT GELLÉRT GYÓGYFÜRDŐ ÉS SZÁLLÓ

Budapest, I., Szent Gellért-tér 1.

47°-os, rádióaktív hőforrások. Társas termál és termálkád-fürdők. Iszapkezelés „Szent Gellért“ kolopi rádiumos gyógyiszappal. Hőteglekzelés. Elektrotérápia. Gépgyógyászat. Inhalatórium és pneumatikus kamra. Fényterápia. Szénsavas fürdők. Nőgyógyászati osztály: termál, sós, lúp, vasas és kénes ülőfürdőkkel. Terápiás és diagnosztikus röntgen kémiai és bakteriológiai laboratórium.

EISŐRANGÚ GYÓGYSZÁLLÓ, a fürdővel közvetlen kapcsolatban. 240 legmodernebb kényelemmel berendezett szoba és lakosztály. Diétás konyha. Gyógyvendégeknek a szobáikból jelentékeny enedmény. Kívánságra pensió-rendszer.

IVÓKURÁK az Erzsébet-híd budai hídfőjénél fakadó hévzforrások vizével

HUNGARIA-FORRÁS: kéntartalmú, rádióaktív meszes hévz.

ATTILA KENES FORRÁS: erősen kénes rádióaktív meszes hévz.

HARMATVIZ: a Hungaria Gyógyforrás szénsavval telített véze. — Kapható mindenütt.

SZÉCHENYI GYÓGYFÜRDŐ

Budapest—Városliget

970 m. mélységből feltörő 74 C°-os hőforrás. Társas- és kádfürdők. Iszapkezelés. Szénsavas fürdők. Hőteglekzelés. Gépgyógyászat. Gyömyörű berendezésű nőgyógyfürdő, külön férfi és női osztállyal. Nagyméretű ivócsarnokában ivókurák gyomor- és bélbetegeknek, hörg- és garathurutok ellen.

RUDAS GYÓGYFÜRDŐ

az Erzsébet-híd budai hídfőjénél

43—47 C°-os, erősen rádióaktív gyógyforrások. Gőzfürdője 7 különböző hőfokú medencével a legtökéletesebb fürdést nyújtja. Ivókurák. Fedett úszócsarnok. napi teőnapozóval.

JUVENTUS RÁDIUMOS FORRÁS: Rádiumemanációt és rádiumsókat tartalmazó erősen rádióaktív meszes hévz.

Egy prófétához.

Irtta: Berda József.



Isten éltesse barátom, szerencse fia!
Nem panaszkodhatsz te, öledbe hullott minden,
ami jó, — miről fogsz panaszkodni, mondd, ezután?
Ugy véled magad is tán; kicsinyt már sok ez a
csordahódolat, hogy mindenki udvarol s talpat
nyal neked, holott mint szerény megváltó szeretnél
tündökölni jobb sorsra érdemes honunkban végre.

Méltó hozzád, hogy szeresd magad s divatos légy.
Aki okos: megtanul minden ravasz fortélyt,
mi a mesterséggel jár. Bolond jószág volnál, ha
nem így csinálnád te is! Csak ne volnál oly
nagyképű nagyon s oly kímérten hüvös, mint
hatalmas főnököd, az utált kapitalista, kinck
biztató sorsára jutni nem titkolt óhajod.

Nem ismerék rád, ravasz lázadó, s mit ismerék
még benned: az megvetett gazdád rossz természete,
alakoskodásuk s dolyfük szolgálai utánzása csupán.
Mily kár, hogy nem adhatok ezért magas címeket ráadásul;
grófi, vagy hercegi méltóságot, vagy ennél is magasabb
kitüntetést, hogy legyen mit örömmel elfogadnod neked.

7280
Én mondom, ne panaszkodj. Ez a ragyogó világ
téged is szeret egy keveset még — elég divatos vagy neki.
Hogy kevés a pénzed? tudom azt, de legalább urat
faragtak belőled, úriembert; egyelőre tán ez is elég.
S ha a dicsőség, magas zsebpénz sem tud megvigasztalni
egy oly magasszárnyalású költői lelket, mint te vagy:
akkor csak lázadj, váltsd meg a fajtád, mert te vagy az
igazság s nincs időd törődni azzal, hogy sorstársadat
a bajban olyankor hagyták el Isten és szerencse, mikor
a sors népe prófétájává téged kiválasztani méltóztatott.

EGY ÚJ ADY-REVIZIÓ

Irta: THOMAS MARK

Befejező közlemény

III.

*Ady*t megtámadták, mert műfordítói simanyelvűségben nem vitte a kosztolányi-dezsőséggig, kultúrznobságban nem vitte a jázsioszkárságig, hazafias gatyalobogtatásban nem vitte az ábrányiemilséggig és korrupciós hazaböleseségben nem vitte a széllkalmánságig. Az *Ady*-generáció gondolkodásának legmélyén rejtőzik az, hogy *Ady*n csak a felületet kifogásolták és nem vették észre a belül levő bajt — elsősorban nem vették észre a legnagyobb bajt, hogy *Ady* azonosította magát az országgal, a maga betegségét belevetítette korába és a magyar népbe.

Magyarország a XX. század elején nagyon beteg volt. Ma már nem annyira az. De ennél több: minden nép beteg volt, beteg és soká az is lesz. És pedig nemcsak azért, mert tényleg beteg, hanem azért is, mert túlsok az orvos, aki mind tehetségét akarja gyakorolni. A népek nem saját betegségük arányában betegek, hanem orvosaik számának és tudományának arányában. A XX. század elején Magyarországon minden számottevő ember orvos volt, — ezért kellett, hogy a magyar nép nagyon beteg legyen.

Az ember megretten, mennyi hazafias, szocialista, nemzeti, demokrata, államember, osztály- és pártpróféta élt ebben az időben, — mind, mint javításra éhes fenevad várakozott arra, hogy genie-ségét érvényesíthesse. Ami aztán csodálatraméltó, nem az, hogy ez a sok proféta mind megbukkott, hanem az, hogy az ország a sok javítást mind kibírta.

Igaz: a helyzet ma sem sokkal jobb: rengeteg apostol száguld mezítláb, gyalog, vasúton, autón, beleőrülve valamilyen megváltásmániába. De ma már az emberek nagy része visszavonhatatlan székszisszel, sőt szánakozással nézi az egészszet s részben a javítók magányünének tartja, ha csak részleges bicserdymuszoról van szó, ha pedig a „gazdasági válság megoldásáról” kezdenek beszélni, mindenki tudja, ez nem lehet más, mint nagyszabású hóbot vagy sarlatánság.

Az *Ady*-generáció a nagy országjavítást komolyan vette: a politikai romantika híve volt és megható együgyűséggel hitt reformokban, forradalomban, „megújodásban”. Ma már ez csaknem eltűnt. Racionalizálódott. Lehet, hogy a racionalizáció épp-

oly ostoba, mint a romantika, de ez csak tizenöt év mulva fog kiderülni, mert a „történelemmel úgy áll a dolog, hogy ami a feltűnő s ami a botrányokat csinálja, távolról sem a fődolog. Az idegek láthatatlanok, mint ahogy a lényeg mindig láthatatlan.” (Yorck).

Húsz évvel ezelőtt *Ady* volt a főorvos: a főbetegítő. Ő volt az, aki az egész magyarságot teljes egészében beteges állapotnak, nagy, halálosan fojtogató nyavalyának prédikálta. Magyarországot a „piszkos, gatyás; bamba társak” országa; a „magyar temető”, az „elátkozott hely”, „daltalan táj”, — „fagyos lehellet, hullaszag” birodalma, a faj a „veréshez szokott fajta”, „nőtázó bűnök és hetyke gázság” népe. Az *Ady*zmus pedig: a „mindennél keserűbb”, ő a „véres és fekete” megváltó, az „átkozott” proféta.

A betegségpáthosz érvényesítése a haladoklás, rothadás, önkínzás, ájultság, élmény kiterjesztése a népre. Ellepi az egész társadalmat és az egész fajt. Az ország alkalmas tárgy arra, hogy be lehessen moeskolni, sárral lefröcskölni, piszkálni, fúrni, leköpdösni csak azért; hogyha már teljesen elkészítette a pornak, a közönynek, a hazugságnak és romlottságnak ezt a tölcsáját, akkor annál nagyobb kéjjel lehessen belehengerelni és annál „fájóbban”, „kínlódóbban”, „nyomorultabban” lehessen kiállni és kérkedni: Ime csupa szenny vagyok! Mert *Ady* sohasem néz le, — mindig leszáll és megmártja magát. Ez az *Ady*-stílus lényege: elkészíteni a moesok-fürdőt, belemenni, aztán jajgatni: moeskos vagyok!

Az *Ady*-generáció a színjáték elijesztő voltán megrendülve ész nélkül hurrazott. Az egész nemzedékben nem volt senki, aki e veszedelmes félreértést észrevette volna. Ez ennek az időnek legmélyebb jelentősége. Voltak, akik támadtak és hadakoztak; ezek voltak azok, akik a maguk pecsenyéjét féltették, de pozíciójukat csak ötven éve kiégett szótárral tudták védeni, a magyar szellem-történetben páratlanul álló rosszhiszeműséggel és páratlanabbul álló lapossággal. A másik párt ujjongott és ezért ezt a pártot nem menti semmi. Az egész nemzedékben nem akadt senki, aki *Ady* jelentőségét tisztán látta volna, vagy, ha látta, hallgatott. Abban, hogy *Ady* *Ady* volt, senkit sem terhel a felelősség. Abban, hogy *Ady* életideál, proféta „vatesz”, költő és új magyar szel-

lemiség lett, a felelősség az egész nemzedéket terheli, azt a nemzedéket, amelyikben nem volt egyetlen ember sem, aki oppozícióba lépett és azt mondta: Tiltakozom! Nem betegség! Nem önemésztés! Nem életrontás! Tiltakozom! Tiltakozom! Nem volt senki, aki ki tudta volna vonni magát *Ady* szennyező érintése alól, aki látta volna miről van itt szó, nem a „botrány-felületén”, nem az „idegekben”, — a lényegben és elkialtotta volna magát: Nem kell! Elutasítom! Magyarország nem fertő és nem szemétdomb, nem hullakamra és nem „úri betyárok” zsákmánya: Magyarország egy darab föld, amit a magyar nép lakik, történelmi kényszerűségek sorsát viselve, mint minden nép, nehéz időben, mint minden idő.

Az *Ady*-generáció tapsolt: nagyon szája íze szerint való volt ez a rothadás, felkavart szenny, robbanó dühök és ájult útálat. Mintha csak erre várt volna és mintha önmagát látta volna benne: — mintha minden szivajgó halleluja saját romlásának dicsőítése lett volna. De ennél több igaz. A nemzedék önmagát látta *Ady*-ban, ezenfelül még olyan volt, mint a dános rablójáilkoság nöközőnsége, amely szerelmi ajánlatokkal árasztotta el Balog Tutát, mert meglátta benne a phallosóhst s mert itt perspektíva nyílt gonosz, ronda és felkavaró „élményekre” — élmény! persze, ez volt a nemzedék esatakiáltása — az *Ady*-generáció körülrajongta *Adyt* ugyanazért, amiért a Balogh Tutákat mindig körülrajongják bomlott társadalmak: mert itt nem volt szó költészetről, nem volt szó életideálokról, magas szellemiségről, ez mind utólagos széplélekség volt, hanem, amiről szó volt: a pletyka, a szóbeszéd, szenzáció, botrány, főképpen a hisztéria. *Ady*-ból ezek az emberek semmit sem értettek, csak azt látták, hogy soha sem volt alkalom ilyen pompás tömegideggöresökre. Az *Ady* kérdés teljesen független politikától, irodalomtól, szociális helyzettől, szellemiségtől; az *Ady*-probléma felvetése az, hogy miért gyűlt össze a tömeg a sár, a pálinka és a sperma szagra? Az, hogy *Ady*-ból utólagosan politikai irányt, irodalmat, szociális megváltót igazoltak, az csak azt jelenti, hogy a hivatásos igazolók jól dolgoztak. *Itt csakis arról van szó, hogy miért vonzott a betegség, a szenny, a romlottság, miért vonzott és miért jobban, mint az egészség és a napfény?* Miért kábult el az ember az ájultság páthoszáttól jobban, mint a tiszta levegőtől és miért akart egyáltalán elkábulni? Miért tódult oda, ahol megbetegítették és miért nem ment oda, ahol egészségesen élhetett volna? Miért keresett botrányt? Miért volt hisz-

térikus? Miért érezte magát jobban a csatornában, mint a szabad levegőn? Miért kereste inkább a hullaszagot, mint az erdő és a tenger illatát? Miért gyönyörködött jobban a meghalásban, mint a születésben és a feloszlásban jobban, mint az életben?

Az ember bármit olvas, ömagát olvassa. Bármit ért meg, csak annak alapján értheti meg, ami ő maga. A vidám könyvekben az ember önmaga vidámságának örül, a szomorú könyvekben önmaga szomorúságán szomorkodik. Az olyan könyvek, amelyeknek szerzője mások lealaesonyítása árán akar felülemelkedni, felébresztik az emberben a mások lealaesonyítása árán való felülemelkedés ösztönét. Ha az ember *Adyt* olvassa, elolvassa az emberiségben kétezeröttszáz év alatt felhalmozott öngyűlölő életrombolás dühét. Arról, hogy ennek az öngyűlölő életrombolásnak mi a tradíciója, hogyan küzdöttek ellene századok folyamán, hogyan akadtak szörnyű apostolai, hogyan szivárgott bele az emberbe s hogyan itatta át az állam, a társadalom, a család és az ember életét észrevétlenül, hogyan rothasztotta meg belülről az egész nyugati emberiséget és taszította abba a sírba, amelyben most még utolsó vonaglászait teszi, arról *Ady*-val kapcsolatban egyáltalában nem lehet szó, mert hiszen ő kiesiny, egyedül a magyar szellemiség számára jelentékeny, de a nagy európai pusztulás szempontjából érdektelen részlet. *Ady* nemzedékének minderről sejtelve sem volt. Ők azt hitték, amikor Európa az expresszvonat sebességével robbogott a feloszlás felé, hogy ez rapid „fejlődés”, amikor a nagy mészárlás kapujában állottak, azt hitték ez a „megújulás”-hoz vezet; amikor kitört a bomlasztó forradalom, azt hitték, ez a „felszabadulás”. Azóta már kitűnt, hogy a forradalmat más forradalom követte s azt ismét más s most már az európai emberiségnek egy forradalomra vagy háborúra való ereje sincs. A történelem a válságok hosszú sora lett, amíg a válságok mindig kisebbek lesznek annak arányában, hogy reménytelenül mindig több lesz a válságba jutott állam, gazdaság, pénz, szellem, vallás, ember. Európa 1914-től kezdve: a nagy életrontók művének konkzvenénciája, a nagy gyűlölők diadala. A démonok, amiket oly soká és sokan idéztek, most megjelentek: nyomor, nihilizmus, kétségbeesés, betegség, kegyetlen terror és meghunyászkodó alázat, szenny, talpnyalás, gonosz kizsákmányolás. Ezek a történelmi jelenségek. Belülről, a pszichológiából nézve: a nyomor nem más, mint felelőtlen tékozlás eredménye; a nihilizmus nem más, mint a züllés következtében felbomlott idegzet; kétségbe-

esés nem más, mint rossz ösztön, amelyik nem tudja mi segíti életét és mi rontja; és a többi: rendszertelenség, gög, színészi pózok hazugsága, mindenkéféltét pedig a „rossz virágai” szagában való ájult gyönyörködés, — a „bűnök”, „vétek”, „sebek”, „halál”, az *Ady*-féle szótár egész terjedelmében, az egész *Ady*-életstílus, az egész lezüllött Európa magyar változata.

Hogy ma is még sok az *Ady*-ember, az természetes. Vagy talán ma nincs annyi zavartfejjű fantaszta, mint húsz évvel ezelőtt volt? Ma talán nincsenek, akik hisznek a „fejlődés”-ben, „megújhódás”-ban és más hasonló ügyfogaton híg képzelődésben? És végül, főképen, ma nincs elég belülről szétmarrt, kétségbeesett nihilista, aki már nem is akar mást életéből, mint a felbomlást élvezni? A rettegések halálos korában minden tagadás, minden gyűlölet, minden széthúzó, bomlasztó százsoros erővel dolgozik. Sok az *Ady*-ember, aki nem akar megválni utolsó gyönyörétől — a „halál parfüm” szagától és nem tudja, hogy van még valami, ami a magas emberiség utolsó szikrája: ha nem tudok változtatni irtózatos sorsomon, legalább szembenézek az igazsággal.

Ez az utolsó változata a kétezeröttszáz

éves nagy európai szellemnek. Nem *Baudelaire* — *Flaubert* — *Dosztojevszkij* — *Proust* életgyilkos nihilistája az utolsó magas ember típus, hanem igenis *Goethe* — *Nietzsche* — *George* — *Huxley* — *Laurence* — *Powys* új tiszta pogánya. Mielőtt az élet itt teljesen kialszik, megégvszer fellobban a gyerekkor: a görögség. Magyarországon pedig, ha az agonia még felenged, a magas magyar típus nem a *Csokonai* — *Vörösmarty* — *Arany* — *Petőfi* fellengző szónok-embere lesz, hanem a legmélyebb, legkomolyabb és legsúlyosabb magyarságé: *Berzsenyié*, *Katonáé*, *Keményé*. Ez a görög-magyar, rövid életének fényét egy pillanatra sem fogja elhomályosítani azzal, hogy *Adyt* a kezébe veszi.

*

Midőn a szerkesztőség leadta belső munkatársának, *Thomas Mark*nak *Ady* cikksorozatát, pillanatig sem azonosította magát száz százaléig a cikkekkkel. De erre nincs is szükség. A *Független Szemle* mindenkor helyet ad vele teljesen ellentétes nézőpontnak is, ha úgy látja, hogy termékeny megvitáshoz, fogalmak tisztázásához vezet. És kétségtelen, hogy *Thomas Mark* cikkei igen jelentős visszhangot keltettek már eddig is. Legközelebbi számunkban hozzuk a legjelentősebb polemiáírásokat.

A NYUGATBARÁTOK irodalmi felolvasásainak során nemrégiben *Füst Milán* tartott szerzői estét. Ez a nagynyílvánosságot kerülő, de annál értékesebb és komolyabb költő *IV. Henrik c.* drámájából olvasott föl részleteket. Jó alkalom ez arra, hogy egy sajnálatos félreértést rektifikáljunk. A Kosmos könyvkiadóvállalat kiadta *Ebermayer* nagyszerű regényét, az „Ifjúság élni akar” címmel s ennek előszavában *Füst Milán Ebermayer* társszerzőjeként szerepel, éppen a *IV. Henrik c.* drámával kapcsolatosan, amely pedig kétségkívül *Füst* legrepresentatívabb munkája. A tény az, hogy *Ebermayer* csak a német színpadi előadások adaptátora s még ez sem véglegesen. A Kosmos — amely hibáján kívül került ebbe a félreértésbe — azzal az örömmel és tisztelettel adja a helyreigazítást, amely kijár *Füst Milánnak*, az embernek s a magyar irodalom egyik legkiválóbb költőjének.

A BAUMGARTEN díj körül, mint minden évben, ezidén is magasra csapnak a hullámok. Sajnos, nincs módunkban tenni az ellen, hogy a díjakat immár évről-évre egy kicsiny klikk kapja. De ha már így van, akkor legalább is szemérmertlenségnek tartjuk *Babits Mihálytól*, hogy még ő beszél a magyar irodalom prostituálásáról, holott, ha van valami, ami a magyar irodalmat prostituálja, úgy a *Baumgarten* díj bizonyára az. Jellemző viszonyainkra, hogy egyetlen napilap sem — még a *Népszava* sem! — emelte és emeli föl tisztességes módon hangját a történet anomáliákkal szemben s így annál nagyobb örömmel üdvözöltük *Bajcsy-Zsilinszky Endre* lapjának, a *Szabadság*-nak igaz és bátor cikkét és *Féja Gézával* együtt mi is követeljük: *Világosságot a Baumgarten alap ügyében! Vizsgálatot várunk a dugsegélyek hovaforrásáról s azután majd az illetékesek és a magyar közvélemény ítélni fognak!*

1925. augusztusában a világ búzakészlete 114 mill. q. volt, 1931. augusztusában 246 mill. Azóta két esztendő telt el. A fogyasztókészeg néhány kivételtől eltekintve nem gyarapodott s így jogosan tétélezhető föl, hogy azóta az eladatlan készletek méginkább földüzdadtak. Az óriás terjedelmű és intenzív gazdasági válság egyik két-szégkívül legsúlyosabb jelensége a mezőgazdaság krízise s ez természetesen, a válság általános nehézségeitől eltekintve, fokozott nyomasztó erővel hat azokra a gazdasági területekre, amelyeknek az agrártermelés közgazdaságilag jelentős, vagy épen legjelentékenyebb része. Magyarország ez utóbbiak közé tartozik.

Az ország legfontosabb szociális tényezője a parasztság. Az 1919-es „nemzeti fölbuzdulás” uralmi energiáját ez az osztály adta. Magyarországot ebben a periódusban a kisgazdák országának tekintették. A parlament padosoraiban megjelentek a csizmás képviselők s a magyar parasztság legnagyobb politikai tehetsége, *Nagyatádi Szabó István* vezérszerepre jutott. Általában ez a korszak azt mutatja, hogy a magyar „történelmi osztályok” és a parasztság békés harmóniában és a kölcsönös segítség mentalitásában találkoznak. A huszas évek közepén azonban a magyar politika láthatólag más irányt vesz. *Bethlen István* gróf „egyeségespártja” a konszolidáció korszakában lassanként fölörli a kisgazda energiákat. *Nagyatádi* legendás alakját egy panamapör hullámai lesodorják a politika színpadáról. A kisgazdák csendes és jelentéktelen frakciójává válnak az uralkodó pártnak, amelynek egyre jobban kidomborul igazi karaktere: a nagybirtok, a nagybankok és az ipari tőke uralmi koalíciója.

A mezőgazdasági termelés szempontjából az 1928-as év fordulópontot jelent: a mezőgazdasági konjunktura végét. 1928. májusában a 78 kg-os tiszavidéki búza ára P 34.37 s a következő évek oly rohamos árhanyságot hoznak, amely mellett minden eddigi krízis súlyossága eltörpül: 1929. P 21.22, 1930. P 23.42, 1931. P 14.77, 1932. P 12.57, 1933. P 13.67 (májusi árak), 1933. december 15: P 7.— Hogy az országban fölhalmozott és a piacokra útát nem találó magyar búza mennyisége milyen mértékben szaporodhat, arra jellemző, hogy a MÁV 1928. 882 ezer, 1929. 956 ezer, 1930. 840 ezer, 1931. 655 ezer, 1932. 396 ezer tonna kétszemes búzát és rozsot szállított.

Természetesen ilyen körülmények között a parasztság teherbíróképesége fölmondja a szolgálatot. Az államháztartás bruttó bevétele az 1927. évi 947 millióról 1932-ben 739 millióra, s az 1933-as szeptemberével bezárólag 540 millióra esőkken, bár *Konkoly Thege Gy.* statisztikus szerint az adó alanyok fizető-akarata a pontosabb behajtás következtében 1932-ben javulást mutatott.

*

Az 1932-es esztendő utolsó harmadában *Gömbös Gyula* kormánya a „nemzeti egység” programjával jelentkezett. Az ország demokratikus lelkületű politikai faktori bizonyos jóakarattal és toleranciával fogadják. *G. Gy.* szélesebb „népnemzeti” alapokra óhajtja építeni rendszerét s elsősorban az „öserőink letéteményesét” jelentő parasztság felé fordul. Vidéki körutak, az osztrákokkal folytatott kereskedelmi tárgyalások zöldasztal-sikerei, „a magyar gabona ügynöke vagyok”, a külügyekben pedig a „szabad kéz” politikája, továbbá a berlini nagy pilóta-siker stb. *Eredmény!?* Az agrárrolló alakulása; 1929. 88.8, 1930. 77, 1931. 79, 1932. 69, 1933. 57, 1933. szeptember 55.1. A reális agrárrollót azonban az agrártermékek további árcsökkenésére való tekintettel nyugodtan számíthatjuk tíz ponttal alacsonyabbnak!

A *Gömbös*-kormány kétségkívül végre akarta hajtani népi-szociális programját, csak hogy ezt tőle független körülmények akadályozzák meg, tehát elsősorban az ország agrárkaraktere, másodsorban a világhelyzet. A „pontosabb behajtás” természetesen nem biztosíthatja az államháztartás egyensúlyát és így a kormány kénytelen — akarva, nem akarva — a nagybankok s az iparvállalatok kölcsöneit igénybe venni. Az eredmény tehát a *Bethlen*-politika folytatása, csak egy sokkal bonyolultabb és gazdaságilag, szociálisan sokkal szorultabb szituációban. A kormány és a kartellek kényszerű és kellemetlen szimbiózisra vannak utalva: egyrészt a *Gömbös*-kormány tömegalapját csak egy intenzív agrárpolitikával tudná megmenteni, másrészt pedig jelenlegi főnmaradásáért kénytelen védővámok, valutapolitika stb. útján néhány favorizált iparág és két-három nagybank szupremáciáját föntartani. Népies és nemzeti programjával széles paraszttömegek érdeklődését igyekszik felkelteni, valójában azonban a sanda mézárshoz hasonlít:

egy szemével rosszalóan néz a túlhajtott kartelluralom, a másikkal azonban erőleyeset kaesint az adóvégrehajtók gárdája és az államrendet biztosító közegek felé. Bizonyos benne, hogy demokratikus programmal megkérhető a talajt lába alatt: beígéri a titkos választójogot, de az érdekképviseleti rendszeren belül és „ma j d”. A gazdaadós megvédésére hozott intézkedésről egyre világosabbá válik, hogy a gazda hitelezőjének a megvédése: befagyott hiteleket tesz újra állami garanciával és állami pénzzel „jó pénzzé”. Természetesen a megvédett gazdaadós ezután sem fog hitelt kapni, aki pedig nem vett annyi terhet a birtokára, hogy védetté legyen nyilvánítható, továbbra is fizetheti a mindenkori kamatláb, illetve megállapodás szerinti kamatot, de hitelt természetesen ő sem fog „élvezni.”

Annak ellenére, hogy a mezőgazdaság vásárlóereje indexszámokban (1928 — 100) az üzemanyagokat, illetőleg 57.8-ra, a szükségleti cikkekre vonatkozólag 53.8-ra ment vissza, amikor a buza ára az 1928-ár közel ötödére esett, néhány kartellizált iparcikk kitűnően tartja az árakat. A vegyszerek 1928-as indexe 95.8, 1933. szeptemberében 92, gyógyszereszerum 101.2-ről 99.2-re, a műtrágyáé 100-ról 88-ra, azoknál az élelmicikkeknél, melyeket a mezőgazdaságnak vásárolni kell (olaj, ecet, szesz, élesztő stb.) 100.7-ről 98.2-re, ruházati cikkeknel 104.7-re ment. Természetesen a statisztika nem emeli ki a ruházati cikkekből az alapos konjunkturát élvező hazai textilgyárak ár-indexét, erre vonatkozólag azonban elég annyi, hogy míg a magyar textilgyárak 1927-ben 100 egység, 1932-ben viszont 102.6 egység szemet fogyasztottak. Ugyanakkor a nem túlságosan pártfogolt vas- és gépipar-

nál az index 62-re, a cement és téglapárnál 40.5-re süllyedt.

A Gombós-kormány működése külpolitikailag sem mondható sikeresnek. Röviden csak annyit, hogy az őszi ankarai és szófiai látogatásokkal esik össze a Balkán-államok szorosabb kooperációja; egyrészt Bulgária lényegesebb közeledése a kisántánthoz (Boris király és Musanof látogatásai), mely alkalommal a bulgár-revizió kérdése (Dobrudza!) bulgár részről eredményesen és román részről jóindulatúan került szőnyegre: másrészt Kemál pasa ugyanilyen politikája. Nagy vonalakban a Balkánon a francia politika győzelme látszik tehát valószínűnek, aminek éles ellenhúzása volt olasz részről a fascista nagytanács decemberi erőleyes hangú állásfoglalása a népszövetségi és leszerelési kérdésben.

Magyarország európai helyzete ebben a szituációban kétségkívül kényelmetlennek mondható s egyelőre a „szabad kéz” politikája azt eredményezte, hogy az ország külpolitikailag súlyát veszítve tart ki a lényegében keveset jelentő olasz orientáció mellett. A „búzacsata” eldőlte minden bizonytalanságot az olasz barátság szálait s egy határozott németbarát állásfoglalás sem hozhat túlsok vígasztalót az ország számára.

Tehát; az 1933-as magyar mérleg passzívummal zárul. Ha a magyar politika vonatkozásai a világviszonyokból nem is szakíthatók ki, annyi tárgyilagosan megállapítható, hogy az ország gazdasági és belpolitikájában számos olyan lépés történt ez évben, amely semmiesetre sem erősíti az uralkodó kormányzati rendszer pozícióját.

Szirtes Andor.

SZEGŐ ISTVAN: *Kenyéren és vízen.* (Versek.) Oly első verseskötetről van szó, amelynek majd minden darabjában van igazi költőre való szép részlet. Szegő István tanulóknony költő, aki tudja, hogy egy szocialista író számára sem lehet fontosabb feladat, mint formát tanulni a költészet nagy mestereitől. Szegő a Nyugat-generáció költőitől (Kosztolányi, Tóth Árpád, Babits) tanul, de a tanultakat gyakorta roszszul értelmezi. (Az ilyen erőszakolt alliterációkra gondolok: „Dagályt dönt dörögve a dagadt csatorna”) A megmememizett tanulnivalóknak köszönhető aztán, hogy egyes verseiről pontosan megállapítható, hogy mely költő olvasása után született.

Tisztán csengő szép sorok is akadnak bőviben, amelyek már sejtetik a későbbi lehiggadt megtisztult költő igazi formáját. Az ilyen verseszakok például:

„Foghíjjas szekrény tátott szájjal ásít,
Tétován billeg a rozsdás, ó vaságy,
Felpuffadt hasa zsák: bőffenti
a mosdatlan, sok testű éjszakát.”

De sajnos az ilyenfajta képzavarok is igen gyakoriak: „vasmarok dördül fölöttük”, vagy például „a koldus az uccasarkon üres szemgolyót meresztget.”

Forgács Antal.

A R E N D E S E M B E R

REGÉNY.

Irta: GODA GÁBOR

Én már akkor üldögéltem átfont karokkal egy hölgy fenkölt szíve alatt, amikor egy nemzetiszínű szalaggal átkötött, pozzgás arcú úriember így szólott ahhoz a hölgyhöz, kinek szíve alatt üldögéltem és ahhoz a férfiúhoz, ki e hölgy mellett állott: „Önöket ezennel a törvény nevében házastársaknak nyilvánítom.” Aztán beszélni kezdett: az életről, a becsületről, a tisztességről. És amikor a tisztesség szóhoz ért, egynéhány idősebb asszony úgy elkezdett sírni, mintha temetésen lettek volna. Néhány pillanat múlva az egész terem megmozdult, ölelkeztek, sirtak, nevettek, gratuláltak és hamiskás megjegyzés-rakétákat röpítettek szét a levegőben, sőt egy hetvenéves asszony, kinek az erkölcs nem tulajdonsága, hanem rögeszméje volt, nem állotta meg, hogy némi célzásokot ne tegyen a gyermekáldásra, mondván igen elmésen: „A gyermek a szerelem legszebb ajándéka. Én mondom ezt, a ti Róza néniték!”

Bevallom, nekem az egész dolog nem tetszett. Nem értettem, hogy mire kell az a széles szalag a pozzgás arcú úriember gyomrán, nem értettem, hogy miért kell annyi embernek résztvennie ahhoz, hogy két ember hivatalosan bújjon az ágyba? De végül, amit legkevésbé értettem, hogy miért kell egyáltalában hivatalosan bújni az ágyba? E kérdéssel szemben életem delén is korlátolt maradtam.

Az egész szertartás ideje alatt senkitem törődött velem. Egyenesen titkoltak, ami, amint később megtudtam azért volt, mert én: nem fogantam hivatalosan, Miesoda szemtelenség és indolencia a természetől, hogy kötlevel nélkül gyermeket fogantat. Piszkóság! — gondoltam magamban — és hogy erről az a hölgy is tudomást szerezzen, kinek szíve alatt üldögéltem, egy-két kisebb göres-szerű tünettel jeleztem jelenlétemet. Mikor aztán valósággal türhetetlenné vált az a nagy érdeklődés, mely egyrészt a zsakettes úriember, azaz atyám jövedelmének, másrészt a fehérfátyolos hölgy, azaz anyám érzelmi állapotának szólt, könyörtelenül nagyot fordultam has-lakásomban, mire anyám elfehéredett és a nagynénik jóakarátú csoportjától kísérve, autóba szállt és elindult hazafelé.

Alighogy azonban anyám kissé lepihent, újra megjelent egy csomó ember és enni kezdett. Egy fiatalember, kit a társaságban

doktorúrnak tituláltak, állandóan anyám kezét fogta, sőt, egy félreeső helyen megcsókolta anyámat. A dolog rendkívül bosszantott, annál is inkább, mert kételyeim támadtak az apasági kérdése körül, de látván, hogy egy másik fiatalember túlságosan mélyen és sokatmondóan lesett anyám szeme közé, kételyeim az apaság kérdése körül, mint kifürkészhetetlen titkozatosság, rögtön el is oszlottak. Az ebédlő sarkában egy köpcös úriember a családi élet erejéit dicsérte, miközben tenyerével egy úriasszony formás combjaira ütögetett és zsakettes atyám hol egy szendvicset, hol pedig anyám kezét emelte ajkaihoz.

Este, mikor szüleim egyedül maradtak, apám így szólott: — A gyerek négy hónap múlva megszületik. Borzasztó. Nem lehetne ezen segíteni? — Nem — felelte anyám háttározottan. — Tisztesség ide, tisztesség oda, a gyerek meg fog születni. — Bravó! — gondoltam ekkor és örömben olyan mo-rogorogtam, hogy anyám sikítani kezdett.

Apám még vagy egy félóráig alkudozott, hogy így meg úgy, mit fognak szólni, a tisztességről és erényről beszélte feleségének, az élet e két fontos tényezőjéről és arra a megállapodásra jutott, hogy a becsület nevében célszerű volna engem csendesen eltávolítani...

Embrió koromban kerültem tehát először szembe az erény és tisztesség fogalmával és hogy kettőnk között sohasem került nagyobb szimpátiára a sor, azt senki sem csodálhatja. Roppant kínosan éreztem magam, mint mindenki, aki felesleges, de a jól berendezett lakás, a finom ételek és az a biztos jólét, melynek jóleső légköre egészen diszkrét odumig áradt, kedvet adtak az élethez.

Aztán mindketten lefeküdtek. Apám, mielőtt eloltotta az állólámpát, átszámolta a pénzt és pénztárcáját vánkosa alá rejtette, majd horkolni kezdett. Egész éjjel horkolt.

Másnap reggel szüleim korán keltek. Apám frakkba és cilinderbe öltözött. Anyám fehér ruhába és fátylat berítottak rá. Az egész ház izgalomba jött, mindenki fontosnak érezte magát. Egyre-másra hallottam egy szót, melyet akkor hallottam először. Templom! Roppant idegenül hangzott, amit ne vegyen senki se rossz néven, vagy vallásgyalázasnak egy öthónapos emb-

riótól. Általában nem értettem az egész dolgot, mármint ezt a nagy nekivetkőzést, a rengeteg kocsisort a házunk előtt, anyám elfogódott hangját és apám pattogó parancsait. Mindenesetre roppant kíváncsi lettem. A templomban rengeteg ember szorongott. Anyám és apám szépen egymás mellett állottak, mindketten meg voltak illetőve. A pap, egy szakállas, szemüveges ember, roppant mulatságos dolgokat csinált a kezével. Aztán elkezdett beszélni és beszélt és beszélt és beszélt, egészen addig beszélt, míg anyám sírni kezdett és apám vörös lett, mint a rák. Ő is a tisztességről, az érényről és az életről beszélt, csak belekevert a dologba egy egészen új urat aki roppant nagy úr lehet, aki vigyáz reánk és örökdiik felettünk és beszélt e nagy úr szolgájáról, egy Mózes nevű zsidóról, aki ugyancsak vigyáz reánk és örökdiik felettünk és e nagy szolga öt könyvről, melyek ugyancsak vigyáznak ránk és örökdiik felettünk. És az ajtónál két csillogó sisakú rendőr állott, ki ugyancsak vizsgálózt reánk és örökdiött felettünk. És bennem önkéntelenül szakadt fel egy sóhajlás, mely mintha azt mondta volna: oh, milyen szép és tökéletes lehet az élet, ha egyszer ennyien vigyáznak és örökdiik felettünk. És ettől a pillanattól kezdve kimondhatatlan vágy töltött el arra a gondolatra, hogy nemsokára kibújhatok parányi kukómból, melyben akármennyire is jól bántak velem, mégis csak úgy éreztem magam, mint egy albérlő.

A templomban irgalmatlan lárma keletkezett. A dalok nagyon szépen szálltak, egyenesen a Jóistenhez, csak mind egyformák voltak és félni lehetett, hogy odafönt únják e sok muzsikát. Aztán a pap két aranygyűrűt vett elő. Az egyiket anyám, a másikat apám újjára csúsztatta. A jelenet felette megindító lehetett, mert a nézőközönség hangos szipákolása teljesen elnyomta a selyemszűrő kalapban sétáló vöröses-szakállas hitközségi szolga kezében lévő persely mennyei csörgését. Amikor vége volt a szertartásnak, anyám és apám kivonultak a templomból, az ötven pengőben kialakított Mendelsohn-féle nászinduló ütemeire, miközben mindenkiel csókolództak és kezét fogták és úgy bámulták őket, hogy pillanásaikban észre lehetett venni egy ágy, az elhaló sóhajok és a szerelmes csókok irigylésreméltó képzetét. Apám nagyon feszesen lépkedett, (az orgonista nyilván keveselte az összeget, mert olyan tempóban játszott, hogy egy rohamosztág sem tudott volna lépést tartani) általában ő mindent ilyen feszesen csinált és amint jóval később megtudtam másoktól, apám nagyon komoly em-

ber és egy nagy banknak az aligazgatója volt egyszemélyben. Amikor hazaértünk, apám nagyokat szuszogott és leült egy karosszékre, de csak egy pillanatra ülhetett le, mert megint jöttek vendégek, kövérek, soványak, elegánsak és kopottak és e sok különbség ellenére mégis mind egyformának látszóttak. Természetesen, mind enni kezdett. Sőt, voltak egyesek, kik csak ettek és egészen halkán kérdezték egymástól: „mondd; nem tudod, kinek van az esküvője tulajdonképen?!“

Mikor aztán apám és anyám egyedül maradtak, levetkőztek, háziruhát vettek fel, leültek egy nagy asztalhoz, apám ölébe vette anyámát, elővett nagy-tréfásan egy ceruzát és számolni kezdett: esküvői ruhák 510 pengő, cylinder 45 pengő, enniálók 700 pengő, két új fogkefe 2.70 és így tovább. Majd mindketten csóválták a fejüket. Apám azonban tréfás hangon így szólt anyámhoz: — Egye meg a fene, azért mégis örülök a gyerekeknek. — Aztán elővette újból a ceruzát és miközben dobolni kezdett vele az asztalon, így folytatta: — Négy hónap múlva megszületik a gyerek. Egész biztos, hogy fiú lesz. Hat éves koráig ide-oda fog totyogni. Hat éves korában elemibe kerül, tíz éves korában a gimnáziumba, majd az egyetemre adjuk, aztán dolgozni kezd és dolgozik és dolgozik egy életen keresztül. Az én fiamból dolgos ember lesz. Arra esküszöm. — Miután pedig így kiszámította az életemet, esettintett a nyelvél. Számításai azonban az első tévedés ott csúszott bele, hogy én, négy hónap helyett, három alatt érkeztem meg. Koraszülött voltam ugyanis.

Szüleim házasságkötése után három hónappal történt egy napon, hogy hallatlanul unatkoztam elmésem berendezett odumban. Elöntött az élet utáni vágyakozás. Valamiféle tompa aggodalom volt ugyan bennem, de az élet iránti kíváncsiság mégis győzött. Mit tehettem egyebet? Moccrogni kezdtem, kapálództam, kapartam a falakat olyan éktelen dühvel, hogy anyám sikítani kezdett és elvágódott. Elsőnek a szobalány futott a szobába, aztán jött a szakácsnő, telefonáltak apámért a bankba, majd megérkezett az orvos és egy bábaasszony. Haragom lassan-lassan elszállt és helyét duhaj jókedv foglalta el. Ficáinkoltam, kapálództam. Mindez pedig egy április elsejei vasárnapon történt.

Körülbelül másfélórai szörnyű nagy kapálódzás után éktelen világosságot öntött el. A fehérköpenyeges orvos elkiáltotta magát: „Fiú! Megszületett. Fiú.“ Apám besietett a

szobába, elővette pápaszemét, megtapogatt, figyelmesen és jelentősen nézett végig rajtam, majd nagyon komoly mozdulattal elővette bőrfedeles noteszét és ezt írta bele: 12 óra, 41 perc. Április 1. Fiam született. — Aztán gyülekezni kezdtek a rokonok, az ismerősök. Apám feszengett. Akárki jött, kényszeredetten mosolygott és csak ennyit mondott: — Képzelse! Ilyen meglepetés. Koraszülött. — Csodálatos, — mondta gúnyosan az egyik hetyke bajusszal megáldott hölgyrokon, — csodálatos. Hat hónappal előbb született, mint kellett volna. Csodálatos koraszülött!

De azért szeretettel ölelgettek, nyomkodták az orrom, ütögették a fenekem. Egyszóval barátságosak voltak. Hirtelen azonban különös dolog történt. A bábaasszony felordított: — Mosolyog! — A hír szétterjedt a szobában, végigrohant a folyosókon, kiáradt a konyhába, le az uccára. Valóban úgy nézhettem ki, mint aki mosolyog. Pedig nem mosolyogtam: röhögtem. Irgalmatlanul, könyörtelenül röhögtem. A háziorvos felemelt és szórol-szóra ezt mondta nekem: „ajja, ajja, ajjaja!” és aztán jó magasra, egészen a szája fölé emelt a levegőben és pörgetni kezdett, miközben egyre több meggyőződéssel hajtogatta: „ajja, ajja, ajjaja.” Tomboltam. Rúgtam, kapálództam, de ő mégsem engedett és megint csak ezt mondta nekem bajusszal koszorúzva nagy és buta szájával: „ajja, ajja, ajjaja.” Vége volt a túrlmemnek és megpillantva a doktor úr nagy és nyitott száját — leiletlenkedtem. E cselekedetemet általános üdvívalgás fogadta és mindnyájan ifjú kis életem első kedves és barátságos megnyilvánulásának vették. Pedig tévedtek. Nem barátságos megnyilvánulásról, hanem véleménynyilvánításról volt szó. De ők ezt nem tudhatták és így történhetett, hogy egyik rokon magából kikeltlen ordította: „Pompás fickó!”, a másik: „milyen értelmes!”, a harmadik: „jaj de bájos!”. Az orvos törülgette magát és miközben mutatoujjával orromat bök-döste, hahótázva hajtogatta: „nagyra nő-jél!” Csak apám állt komoran, felemelt mutató ujját úgy rázta, mint egy darabka igazságot, miközben a jókedv alá bújtatott bosszúsággal mondta:

— Ejnye, fiam, ejnye. Ilyesmit nem illik tenni.

Ejnye, fiam; ejnye. Ilyesmit nem illik tenni! Ez volt az első mondat, mellyel megkezdődött a nevelésem. Ejnye! Ez volt az első szó, melyre rárakták azt a nagy épületet, melyet „erkölcsös életnek” szoktak mondogatni. Ezzel az „ejnye” szócskával rakták rám az első lakatot. Azt a lakatot, mely mi-

nél jobban zár, annál „rendesebb” tagja az ember a társadalomnak és melyet minél inkább akarunk kinyitni, annál inkább esukódik be. Nagy, kékszemű, gyermeki öntudatlanságomban, mintha mégis megsejtetem volna e szavak konokveretű súlyát, mert hirtelen elszántan, lelkesen és keserűen zokogni kezdtem. Talán nem is az éhség, vagy szomjúság megnyilvánulása volt e zokogás, hanem inkább annak megsejtése, hogy mint tuszoklják és faragják ki parányi életemből az igazi embert.

Néhány nap múlva nagy esődület támadt lakásunkban. Valamennyien útát engedtek egy alacsony termetű hajlott hátú és orrú emberkének, ki barna bőrtáskát lóbált a kezében. Ezen a napon már nem voltam az a virgonc, öntudatlanul jókedvű élőlény, ki voltam a születésem utáni felőraban. Nagy zokogással és sírással hevertem dajkám húsos karján és ámuló kék szememet fáradtan szegeztem a világra. Néztem, néztem és nem láttam semmit. A hajlott orrú kis emberke most átvett a karjaiba, a középső ablakon át ömlött a napsugár, olyan csillogó tavaszi fényvel, mintha csakis nekem sugározná és megvilágította kis, kerek, hajszálvékonykékkel érezett rózsaszínű koponyámat, melynek közepén úgy lengett néhány kis arany hajszál, mint a gyermeki szabadság lobogója. A hajlott orrú kis emberke most letett az asztalra, kinyitotta a barna bőrtáskát, különféle műszereket vett elő belőle és imádkozni kezdett. Az asztal körül néhány férfi állott, kalappal fejükön és ugyancsak imádkoztak. Mikor befejezték az imádságot, a hajlott orrú emberke az egyik műszerrel nekem esett, irtózatossá fájdalmat éreztem és... és felvételtem a zsidó vallás kötelékébe. Néhány perccel később gögősen, büszkén és elszántan feküdtem dajkám karján. Meg voltam sérve, mert olyasmi történt velem, amiről mitsem sejtettem. Aztán sírni kezdtem, keservesen sírni. A „kereszttségben” a Kálmán nevet kaptam.

Este apám az ölébe emelt és megállt velem a tükör előtt. Magas, ormótlan bútor-darab volt, egyike azon bútor-daraboknak, melyek nyugodt és fölünyes szemlélődéssel néznek végig egy polgári család összes mozzanatain. Micsoda hatalmas vádirat lehetne egy ilyen tükör egyetlen emberöltő alatt! Apám megkopogtatta a tükör üveglapját, a kopogás hangjára felfigyeltem és nézni kezdtem magamat. Kis, köpös, kerek szivacs voltam. Más szóval: ember. Ember, aki néhány nappal előbb még egy ötletes kis helyen üldögélt, összefont karokkal, büszkén és gögős szótlanúsággal. Ember, ki-nek néhány nap leforgása alatt már tulaj-

donai voltak: egy haza, amelyben megszületett, egy vallás, amelybe felvétellett és egy név, mely a születési bizonyítványon, a házassági levélen és a koporsón egyaránt ott fog állani. És mindez beleírva egy születési bizonyítványba, egy aktába, melynek sarkában ott gubbaszt egy aktaszám, olyan szenvtelenül, olyan úpottan, mintha csak azt mondaná: „Látod: így faragnak polgárt az emberből!”

Egy ember természetes fejlődése és a szokványos nevelés közt körülbelül olyan a viszony, mint börtönrács és rab között. Az ember a börtönrács egyik-másik nyílásán kikukkant, megnézi, hogy mi újság van odakünn, ha azonban szétfeszíti a rácsot és kimászik börtönéből, észre fogja venni, hogy nem történt más, minthogy az egyik börtönből belekerült a másikba. A haladás misztériuma ugyanis mindössze a börtönök különbözőségében rejlik. Attól a peretől kezdve tehát, hogy gyöngye kis lábunkkal végigtipegünk a polgári ebédlő színesmintájú szőnyegén, vagy, hogy a zsíros tejjel feltett üveget dugják nyirkos kis szájunkba, hatalmas, nagy, negatív bírónak ütközünk: a tilosba. Tilos akkor ennünk, amikor éhesek vagyunk, tilos akkor innunk, amikor szomjasak vagyunk, tilos akkor szeretnünk, amikor szeretnünk kell, tilos arra gondolnunk, amire akarunk, tilos azt mondanunk, amit szeretnénk mondani és tilos akkor pihenünk, amikor fáradtak vagyunk. Eszünk, iszunk, szeretünk és pihenünk, amikor eljött a megállapított idő. És ha lassan minden vágyunkat, minden különbözőségünket, minden másszerűségünket nagy „kultúrális” segédlettel családi jószóval, etikettel, erkölccsel, iskolával, templommal, sajtóval és esetleg puskával lenyírálták rólunk, nyugodtan húzhatjuk ki mellünket és miközben nagyot ütünk domborulatjára, így szólhatunk: „Jól nevelt, rendes emberek vagyunk. Bravo!”

Körülbelül három éves lehettem, mikor zsebredugott kézzel sétáltam fel-alá lakásunkban, a megszábotott irányban. Megszabott irány alatt a gyermekszobától az ebédlő asztaláig terjedő utat értem. Az uriszobába belépni, délelőtt, tilos volt. A folyosóra kimenni tilos! Ezen az unalmas délelőttön mégis ellenállhatatlan vágyat éreztem az uriszoba iránt és mert annyira még nem voltam rendes ember, hogy vágyaimat minden körülmények között megfékezzem, átléptem az uriszoba küszöbét, sőt mi több, felmáztam az íróasztal előtt álló karosszékre, tehát abba a karosszékre,

amelyben apám szokott ülni szemben a bronz-Napoleonnal. A karosszékekkel szemközt két képer lógott. Az egyik tájkép volt (egy tehén áll a zöld mező közepén és nem csinál semmit), a másik egy desszertkést és két almát ábrázoló esendélet. A esendéletkép nem tetszett nekem. Egyenesen idegesítet. Mit tehettem egyebet? Felmáztam a karosszékből az íróasztal tetejére, addig piszkáltam a kis ocsmányi képet, míg leesett a szögéről és amikor már a földön volt, birkózni kezdtem vele. Rövid ideig ellentállt, de lépteimtől, cipősarkamtól és parányi ökleimtől mégis csak szétört üvege, kerete, sőt maga a kép is. Egyszerre csak magam mögött éles, jöltáplált ordítást hallottam. Megfordultam. Apám volt. Szemei ide-oda forgolódtak helyükön és mutatóujjával (mely egy darabka igazsághoz hasonlított) úgy kísérté zengő és kaeskaringsó mondatait, mint karmester a zenekart. De ebben a zenekarban minden egyes szó a polgári nevelés egy-egy rendületlen és túlbúgó zenésze volt. Úgy állt ott apám, mint valami nagy, csúnya és elhízott felkiáltójel, melyet egy rosszúl megírt erkölcs-filozófiai tankönyv végére raktak. Kettőnk rendkívül heves vitája mögött azonban egészen halkán egy moralizáló és esztetizáló vita húzódtott meg. Apám képviselte a vita morális, én az esztetizáló részt. Én sűrű könyzapor között a földön heverő szétzúzott képre mutatva, így szóltam: „Csúnya... csúnya...!” Ennyiben voltam szertetikus. Apám felelet helyett egy irtózatosat húzott a fenekemre. Ennyiben volt ő moralista. Aztán kissé megenyhülve, egy olyan mozdulattal, mely, amint mondják, a szülőnek nagyon fáj, dehát a gondos nevelés megkívánja, a sarokba pöndörített. Ott letelepedtem, majdnem kényelembe helyezkedtem. Apám utánam jött és így folytatta a vitát:

— Ha még egyszer ilyet teszel, elvisz a mumus! Megértetted?

— Igen, Értem. — feleltem. Pedig nem értettem. Fogalmam sem volt a dologról. Mi az a mumus? Bizonyára olyasvalami ami nem jó.

Három nap múlva újabb botrány tört ki az ebédnél. Kaporlevest tálaltak föl. Anyám tudta, hogy a kaporlevest útalom, de egy „mindent kell enni” felkiáltással, minden pénteken betálaltatta a kaporlevest. Apám is útalta a kaporlevest, dehát ő rendes ember volt, ő mindent megevett. Még a kaporlevest is megette. Én azonban nem. Amint jött a péntek a maga kaporleves szagával, forgott körülöttem a világ. Kétségbe voltam esve. Megenni? Szörnyű gondolat. Nem

megenni? Családi vihar. Mit tehettem egyebet? Amikor láttam közeledni a kapros levest a nagy barna tálcán gőzölgő levesestálban: grúnyosan mosolyogtam. Amikor le-tették az asztalra és egy tányérban élem tölték, felguggoltam gyermekszékemre, jó magasan, a tányér fölé hajoltam és bele-köptem. Kedvesen, suszterinasosan, hegye-sen beleköptem. Ribillió! Több. Forradalom. Mintha nem egy kis tál nyomorúságos kaporlevest, hanem, mintha vissza és előre két évszázaddal, az egész polgárságot köp-tem volna nyakon. Apám hangja fellángolt és anyám valahányszor észrevette, hogy a lángnyelvek ereje kissé eltompul, egy-egy élesen közbeiktatott megjegyzéssel meg-piszkálta a lanyhuló tüzet. Ám, mikor a vihar mégis elszállt és eljött az ideje a botrány konzekvenciájának levonására (senkinek sem jutott eszébe, hogy minek a kaporleves, mikor ötvenfajta leves közül csak ezt az egyet nem tudtam elviselni!), apám megint felemelte a mutatójúját, e darabka igazságot és így szólt:

— Ha még egyszer ilyet teszel, elvisz a vici bácsi! Úgy viselkedsz, mint egy proli-gyerek!

Mumus, vici, proli! Tehát ezek voltak azok a tényezők, melyektől nekem minden-nél jobban félnem kellett. És miután a té-nyezők között számomra a vici bácsi volt a legelképzelhetőbb, mivel őt minden áldott nap láthattam, akár az udvaron, amint mossa tépett és foltozott ruhájában, rongy-

gyal a kezében a követ, akár este hat felé, amint bekopog a konyhaajtón a szeméért, rajta keresztül képzeltem el magamnak a mumust és a prolit. És a vici bácsi, a mu-mus és a proli rüt, nyomorult és félelme-tes lényekké folytak és keveredtek össze bennem, akiktől félnem és óvakodnom kel-lett, mert piszkosak és rosszak. Példái let-tek annak az életfelfogásnak, melyet nekem nem volt szabad követnem, melyet gyűlöl-nöm és megvetnem kellett. És ezek után vajjon ki csodálkozhatik azon, hogy ben-nem egy buzgó, sőt túlbuzgó szülői nevelés segítségével a szegénység és a rosszaság, a mumuson, a vicin és a prolin keresztül azonos fogalmakká váltak? Már négy éves koromban úgy állottam aranysárgás nyers-selyemingemben a félretaposott cipőjű, gyűrtötrü nadrágú — mondjuk — villany-szerelő mellett, mint feltétlen, elszánt és felsőbbrendű ellenség, kinek bennem kellett ülni abban a szobában, melyben a szerelő dolgozott, legfelsőbb családi parancsra, hogy, amint mondták: „Vigyázz kis fiam, hogy a szerelő bácsi el ne lopjon semmit!” — Ez a minden ízében szociális nevelés, ez a velőig és vérig ható mélységes ember-szeretet, ez volt az első csodálatos ajándék, melyet szüleim adtak nekem egy életre emlékül. És valóban egy életre adták nekem emlékül, mert mennyi szomorúságba, kí-nba, gyötrelembe került, míg ezt az ajándé-kot kivethettem önmagamból.

(Folytatása következik)

SZABÓ LŐRINC: *Válogatott Versei*. A költő régi kötetének és új termésének legjavá-ból van összegyűjtve az ÚJ IRÓK legújabb száma. Szabó Lőrinc gondolkodó költő és ép sajátos mélységű intellektuális beállítottságá-val emelkedik ki az *Ady* utáni költőnemzedék sokszor túl híg, vagy mesterkelten elmélyített táborából. Boncoló elméje mikroszkópikus mé-retekben metszi fel a természet, az élet, az ember titkait, de az apró részek nem esnek külön-váltak szét, hanem minden egyes föld-darab, élet-élmény, kedély-hullám visszatükrözi az egész mindenség komplexumát. Analitikus mó-don babrál a mindenfelől rázúduló anyaggal és mégis mesteri szintézisbe tudja olvasztani a hús, a pénz, és egyéb materiális valóságok tarka vitustáncát. A gondolat és a gondolat tárgya feloldódnak a ritmus pompásan illeszkedő és a

nyelv harmonikus kifejező eszközével egy gazdag lírai mikrokozmoszban, amely egyrészt a külső világ behatása alatt erjedő forrongás-ban, tépelődő harezban morzsolódik; másrészt azonban a szerző énje biztos kézzel formálja meg önti tégelybe az ujjai közt párologó, sőt büzlő életfolyadékot. Költészete nem tömeg-cikk, egyénisége elkülönült magasabbrendűség-ben éli a tettekre, de a kor senyvesztő deliriu-mában ellankadt, a sötét, halálos jövő képétől eltehetetlenített intellektuel küzdelmes életét a pénztelenség partján és az eszmék viharai közt. A kábító meglátásokra, a merész és nem csupán stiliztikailag felvetett költői hasonlatokra, ha-nem logikailag megalapozott asszociációkkal játszó képzeletre vágyó olvasó, őszinte gyönyö-rűséggel élvezheti verseit.

Bajomi Endre.

(Debrecen)

MEGHALT SZEGÉNY JEHAN RICTUS

Irta: VASS LÁSZLÓ (Párizs).

Meghalt? Hát még élt? — Hisz' oly rég történt, mikor egy csapásra megrohanta a diésőség és oly régóta, legalább is a háború óta nem lehetett hallani semmitse a Montmartre legendáshírű költőjéről.

Montmartre... Montmartre... Ez a párizsi negyed költőinek köszönheti hírnevét, akik a kabaretekben, a füstös bistrokban egy-két meleg tejeskávéért versekkel szórakoztatták a fogyasztókat. Jehan Rictus volt a legnépszerűbb és a zseniális közöttük. 1899-ben lépett fel először a „Quatre Z'Arts”-ban és olyan sikere volt, hogy másnap estére odacsődült a Champs-Élysée, a smokkok, megjelentek a hivatalos irodalom és a sajtó képviselői is. Harmadszor már Catulle Mendès és Jules Lemaitre dícsőítő tirádákat zengetek a harminc éves költőről. Forradalmi erővel hatottak a J. R.-versek, a korabeli szimbolizmus áporodott levegőjében. A párizsi Bakonyt bújó nagyváradi és pesti írók lelkenzerve számolnak be odahaza a montmartre-i eseményről; Ady Endre legkedvesebb párizsi barátjának vallja és „lefordítja” néhány versét. — Mi volt a titka a hirtelen jött sikernek? Miről és hogyan szóltak ezek az új költemények, amik oly hamar behatoltak a parnassieni költőktől agyongőzölt szalónokba?

Jehan Rictus nem a népből származott, de a nyomora odalökte, a sötét, szűk utcák páriái, a esatornák és a métrók munkásai közé. Hosszú éveken át velük élt, velük dolgozott. Hidak alatt hált és a cir-káló rendőrökkel sokat meggyűl a baja. Mindezeket sohase felejtette el. Élesen látott, mélyen érzett és vérbeli művész volt. A korabeli irodalomban láthatta, hogy a szegényekről hamisan, mesterkéltlen írnak.

Majd egyszer megszólaltatom én a szegényt — mondogatta akkortájt — a szegényt, akiről mindenki beszél és aki mindig hallgat. — Vallotta, hogy az igazi költészet a nép legnemesebb szellemi tápláléka. Utálta a francia irodalom úgynevezett klasszikus nagy századát, mikor a szalónokban a kiváltságos osztályok ízlésére alaposan megtisztították a francia nyelvet minden ősi ízétől, életerős zamatától. Legörömebb a 15. és a 16. század irodalmára gondolt, amely még teljesen fenntartotta kapcsolatát a néppel. Villont érzi rokonának, aki a borpincékben jajongta el balladáit. Azt tartotta, hogy a parnassieni költészet az irodalmi nyelv elerőtlenedését

mutatja, vissza kell tehát térni a forráshoz: a nép nyelvéhez. Jehan Rictus a nyelv elveszett ősi ízét kereste és találta meg a párizsi szegény nép beszédében, a belleviléi, a ménilmontanti negyedek világában, ahol az alexandrius uccai dalokban tovább élt a régi tradíció, az igazi francia líra. J. R. verseit alig lehet idegen nyelvre lefordítani, hűen egyáltalában nem lehet, még az irodalmi franciára sem. (Az itt megkísérelt „fordításokban” csupán sejtéseket akart adni a fordító.) Triviális kifejezések váltakoznak kevés argotval e versekben, a nép, az uccai nép beszédstílusában, természetesen a szavak harmóniájának és ritmusának művészi törvényeit követve. Nyers otrombaságok és meleg érzések, cinikus hang és megrikató színek, gyűlölet és a legmelegebb szeretet, örömek és gyötrelmek furesa, megható keveréke ez a költészet. — Amikor sikereit aratta a Quartier Latin-beli Chat Noir-ban, egy este így szólt hozzá egy finyás hallgatója:

— „Mind jó, nagyon jó, de mért használja ezeket a triviális kifejezéseket?”

— „Hát Ön miért tesz fokhagymát az ürücombba?” —

Jehan Rictus költészete emberibb és egészségesebb volt bizonytalán a korabeli szobaköltészetnél.

Miről szólottak ezek a versek? A füstös kávéházakban, a gazdag parfümös urak előtt a Szegény mondta el panaszait, a Szegény, akit a gyárak elembertelenítettek. Elmondta a saját életét úgy, ahogy az az uccán és lakásán, a családjában történik.

És álmodott. Jehan Rictus álmodta a legtisztább álmokat. Álmodott mosolygó gyárról, ahol öröm a munka és nem kizsákmányolás, álmodott a tiszta, féregmentes lakásról, a mindennap mosakodó, tiszta testű proletárokról, fürdőkről, munkásuszodákról, egészségesebb örömeikről. Ha majd egyszer az Egyetemek filológusai megrohannák szakdolgozat céljából ezt a költőt, találhatnak egy hálás témát: „Jehan Rictus és a higiénia.” — Valóban, Jehan Rictus az egészséget harsogta munkástelevérei felé. Óriási megrökönyödést keltettek azok a versei (*Conseils*), amikben tanácsot ad a munkásoknak az egészségesebb, higiénikus élet követésére.

„Munkástelevér, munkástelevér,
Higyjél mélységes szavamban,
Ha a világot akarod:
Mosdd meg előbb a lábadat.”

És korholja őket, mert piszokban élnek, mert nem mosakodnak mindennap. „Internacionálét énekelsz, de a fogad, lábpad piszkos.” — A munkásfürdők üresek, de a kocsmák és az agymérgező mozik tele vannak. „Ne hallgass azokra a katolikusokra, akik azt hirdetik, hogy a Tested hitvány féreg ezen a földön! Tiszta testtel tisztább leszel! Beszélnek egyetemes világtestvériségről neked, de egysé mondja azt, hogy „Testvér, mosd meg előbb a kezedet, a fogadat, üledet, hónaljadat. Nos én nem beszélek neked hazugságokat, sem bizonytalan paradicsomokról, de: friss vízről és szivacsról! Mert ez az egyetlen realitás! A szociális átalakítást, a *Forradalmat kezd el önmagadon*. Ha ezt a rothadó világot akarod megtisztítani, előbb önmagadat tisztítsd meg, Midőn Jézus-Krisztus feltámasztotta Lázárt, így szólott hozzá: Mosakodj meg, azután majd beszélhetünk!

„Géplakatos, géplakatos
Megolajozod a motort,
Megtisztítod a kereket
De magadra sohse gondolsz.
Ezen a földkerekségen
A te tested a legszebb Gép,
Mért hagyod hát rozsdásodni?“

És álmodott a tiszta nőről, álmodott a szerelemről, amiben olyan kevés része lehetett szegény *Jehan Rictusnak*. Kóborolva a párizsi éjszakában, mindenütt ölelkező párokat lát és hallja a csókok gerincrázó sikkolyát, a magányos ember összébbhúzza magát a rongyos köpönyeget és kinyújban a csillagokig üvölt. Ő, a szegény, csúf Lázár, a Hús fenséges játékán, örömein kívülrekedt... Egy szerelmes, májusi reggelen már-már azt hittem, hogy megházasodtam.“

És mert szerette a szabadságot mindenkifelett, ő álmodott a legszebben a szabadságról:

Uram, Isten, ha létezel,
Adjál nekünk szabadságot,
Helyezz mindent egyensúlyba
Jóságod és szived szerint.
Szabadságot! Szabadságot
Adj nekünk, mint a fecséknek
Adj kenyeret és szárnyakat!
Szabadságot! Szabadságot!
Ami engem illet Uram,
Adj nekem ma este hús soust,
Élni akarok, de mindjárt
Nem pediglen tíz év múlva!!!

És megálmodta, hogy egyszer Jézus-Krisztus, az ő öreg cimborája visszatért a Montmartre uccáira. Gyakran mondogatta társainak, hogy mi volna, ha Krisztus visz-

szatérne? Mit szólnának az orvosok, látva, hogy Jézus a betegeteket kezdi gyógyítani? És mit szólnának a papok? A pápa, aki gazdagabb, mint Krózus... Legnagyobb sikerét ezzel a költeményével aratta (Le Revenant, A „Visszatérő.”)

Pártok, vallások versenyeztek *Jehan Rictusért*. Ő megmaradt pártokon és Egyházon kívül. Egy katolikus író, *Léon Bloy* mindenáron katolikus költőt akart belőle faragni. És a mai neokatholikus irodalom minden bizonnyal újból megkísérli halála után, hogy felfedezze benne, épügy, mint *Rimbaudban* a neokatholicizmust... Elettében szegény *Jehan Rictus* megmaradt függetlennek, *költőnek*. Az elébb említett *Léon Bloy* minden reggel, ahogy a szokásos gyónásról, áldozásról visszatért a Sacré Coeurből, felszaladt *Jehan Rictushoz*, akit mindig a reggeli zuhanyfürdőben talált. — Ha majd a lelkét is mindennap megmossa, mint a testét, akkor meg lesz mentve — mondotta az ájtatos költő. — *Jehan Rictus* kacagva felelt a zuhany alól: — Én a testemen kezdem a megváltást!!! —

Műveit alig lehet megkapni könyvkereskedésben. Nagy sikerei voltak. Akkor a századeleji párizsiak, a sznobok megengették, hogy esténként elérzékenyüljenek a faubourgek nyomorúságos életén. Egy akkori kritikus meg is említette: — Bár csak a kabarékban, a kocsmákban maradnának meg ezek a forradalmi versek és soha az uccára ne kerülnének ki! — A háború után ez bekövetkezett. A Montmartre-on már kimentek divatból a költők. Jazz szól a kabarékban és négererek énekelnek a café-concertekben. Az uccák ma is a régiéek, szűkek és büdösek, a szegények ma is ott kóborolnak, csak valahogyan többen, megsokasodva. A Nyomor költője felköltözött a hetedik emeletre, hosszú Galilei-szakállával ritkán lehetett látni. E nyáron a Francia Republika a Becsületrend lovagjává avatta... Kapott tehát egy ragyogó ezüstérmét, amit büszkélkedve mutogatott a Montmartre gyermekeinek.

Szegény, megalázott *Jehan Rictus* egyedül élt a hetedik emeleten. Nagy ritkán járt fel hozzá egy rajongója, egy fiatal nő, akit egy nap megkért, hogy hozzon másnapra neki egy feszületet. Másnap a fiatal nő megjelent a feszülettel, de a 66 éves *Jehan Rictus* mozdulatlanul feküdt rozsos ágynyakában a ragyogó Becsületrenddel... Nem hiányzott már semmi sem valóban, csak a feszület... De a „Soliloques du Pauvre“ kötetéből hiányozni fog örökké a legtragikusabb költemény, amit nem írt meg: a halála... *Pauvre Jehan Rictus!!!*

„Katasztrófális az Egyesült Államok pénzügyi helyzete“

Irta: GÖRÖG IMRE

A magyar értelmiség jobboldali vezető orgánuma ezután a vastagbetűs felkiáltás után huszonnyolc sorban ismerteti olvasóival az Unió nemzeti újjáépítésének pénzügyi tervét, amelyet Franklin Roosevelt január 3-án terjesztett a Törvényhozás két háza elé. Ismerteti pedig következőképpen:

Az ezévi költségvetés deficitjét az elnök nem kevesebb, mint 7.309 millió dollárban jelölte meg és bejelentette, hogy az óriási deficitre való tekintettel a költségvetési év végéig, vagyis június 30-áig, legalább hat milliárdot kell előteremteni kölcsönkötvények révén, ha fedezni akarják az állami költségvetés hiányát... A horribilis deficitet az elnök szerint nem a normális közigazgatási kiadások esetleges emelkedése idézte elő, hiszen a 9,5 milliárdos kiadásból csak 3,5 milliárd esik közigazgatási kiadásokra, hanem az újjáépítési akcióval összefüggő költségek, amelyek ebben az évben legalább hat milliárd dollárra emelkednek fel...

Más magyar és külföldi lapok közlésének szövegvizsgálatai összevetése alapján a washingtoni távirat a következőket jelentette:

1. Az Unió rendes kiadásait az 1933—34-iki költségvetési évben a Hoover kormány utolsó előirányzatához képest, különböző megtakarításokkal 685 millió dollárral, 3,5 milliárd dollárra csökkentték.

2. A következő, 1934—35-iki költségvetés előirányzata 3,96 milliárd dollár kiadás és 3,97 milliárd dollár bevétel. Az államháztartás tehát egyensúlyban lesz.

3. Az újjáépítési kiadásokat f. é. június hó 30-áig 7,5 milliárd dollárra tervezi az elnök, azonkívül még 2 milliárdnyi tartalékkasszát kér a kongresszustól a gazdasági talpraállítás kiegészítő akcióira.

4. A mezőgazdasági ipar, közlekedés, hitelrendszer újjáépítésére, közmunkákra és átmeneti segélyakciókra szükséges összegek előirányzott végösssumája 10 milliárd dollár. Ennek előteremtésére az elnök nem ajánl újabb adókat, a tisztviselők fizetését pedig f. é. július hó 1-étől kezdve 5%-kal emelni akarja, miután előzőleg 15%-kal redukálták. Az újjáépítési költségek fedezetét kizárólag belső kölcsönökből kívánja fedezni és az eddigi tapasztalatok alapján

reméli, hogy a bankok és az amerikai közönség a Refico, az újjáépítés központi pénzügyintézete útján, már a következő félév folyamán az államkincstár rendelkezésére fogja bocsátani a 10 milliárd dollárt.

Mit jelent ez magyar arányokra átszámítva? Tegyük fel, hogy Magyarország miniszterelnöke vagy pénzügyminisztere ugyancsak 1934. újévében a következő újjáépítési tervet terjesztette volna a magyar parlament elé:

1. Az államháztartás normális kiadásait 1,1 milliárd normális bevétel fedezi. Új adókra szükség nincs, a tisztviselők fizetését június hó 1-től 5%-kal emelni fogjuk.

2. A magyar nemzetgazdaság újjáépítésére szánt kiadások végösszege 1935. június hó végéig 3 milliárd pengő. Ezt az összeget a kormány belső kölcsönből kívánja fedezni és az eddigi tapasztalatok alapján bízik abban, hogy pénzügyintézeteink és a magyar közönség az Újjáépítés Központi Hitelintézete útján készséggel az államkincstár rendelkezésére bocsátják a szükséges összeget.

Elképzelhető, hogy egy közismert washingtoni képviselő és publicista napilapja, a magyar nemzet és a magyar kormány grandiózus erőfeszítését, egyúttal bő gazdasági és pénzügyi tartalékainak négy válságév után ilyen imponáló megnyilvánulását ezzel mutatja be olvasóinak: *Katasztrófális Magyarország pénzügyi helyzete*. És aztán négy vagy öt sorban úgy fogalmazza át a budapesti távirat szövegét, hogy a jámbor amerikai újságolvasó részvétellel és kicsinyléssel tér napirendre a szerencsétlen és magával tehetetlen tengerentúli náció fölött? De mit szólna ehhez a „Magyarság“ és a „Magyarság“ olvasótábor?

Ha az ortodox liberalizmus hívei ellen-szenvvel, esetleg gyűlölködő beállítással szólnak az amerikai nagy kísérletről, azt értjük, mert hiszen a nemzeti újjáépítés politikája merő ellentéte a gazdasági automa-

* Csonkamagyarország lakossága az Unióé-
nak mintegy 7%-a és a pengő tényleges arany-
értéke szerint 1 \$ = 4,5 P. Reálisabb volna
persze a vásárlóérték alapján való átszámítás.
De erre, sajnos, nincs megfelelő statisztikai
alap.

tizmusnak, nem várja be, míg a válság magától lezajlik, a magántőke megint kockázatmentes és jövedelmező mesterségnek tekint a vállalkozást és előmerészkedik fedezékeiből, hanem a polgári világban példátlan méretű állami kezdeményezéssel igyekszik talpraesíteni az agrártársadalmat, munkába állítani a munkanélkülieket és „új osztással” szabályozni a termelés és fogyasztás egészséges vérkeringését.

Az se csodálatos, ha marxista pártok bizalmatlanul és ellenségesen nézik ezt a reformtevékenységet. Mert hiszen, ha sikerül, akkor az bizonyosodna be — legalább Amerikára vonatkozólag, — hogy a marxista osztályharc nem az egyetlen és igazi útja a szociális újjászervezésnek, a gazdasági és társadalmi rend korszerű átalakításának.

Végül azon sincs mit álmélnödni, ha egy nemzeti szocialista lekiésményi a washingtoni szellemet. Rohamosztogok és internáló táborkor nélkül akarnak ezek nemzeti újjáépítést? Szabad szakszervezetekkel, szabad sajtóval? Es árja-paragrafus nélkül? Még pénzügyminiszter is lehet ott valaki, aki nálunk pénzkukac se lehetne? Nem komoly dolog. Mégiscsak Oswald Spenglernek van igaza: az Unió nem állam és a yankee nem nemzet.

Tökéletesen értjük tehát, ha hithű liberálisok, marxisták, horogkeresztesek gyűlölettel tekintenek ma át az Oceánon. De a „Magyarság”? Hisz a „Magyarság” se egyik, se másik, se harmadik. Vagy talán mégis?

*

A magyar értelmiség egyik baloldali vezető folyóirata húsz sorban végez az áruindex-velutával ilyenformán:

... el kell vetnünk egyes pénzteoretikusok (Irving Fisher, Keynes és Cassel) ama törekvését, amely az Amerikai Egyesült Államokban Rooseveltt most igyekszik a gyakorlatba átültetni. Ez a pénzkibocsátás irányításával, az árakat természetesen szabályozni kívánja. A gyakorlatban az árakat emelni akarják. Az elméletben „stabilizálni” azaz, a pénz kibocsátást, vagy a pénzegységet akképen „kezelni”, hogy bizonyos árunemek árából alkotott indexszámok állandók maradjanak.*

Eszerint gyakorlat és elmélet teljes ellentétben volnának. A cikkíró téved. Rooseveltté elméletben és gyakorlatban egyaránt azon vannak hogy a pénz vásárló ereje előbb nyerje vissza a deflációt megelőző

egészséges színvonalát és belső arányát a főbb közszükségleti cikkekkel szemben, tehát kb. az 1926-iki szintet és strukturát, azután maradjon vásárló értéke stabil.

Es a törekvés túllő a célon. Nem követelhetjük a pénztől, hogy mindig ugyanolyan mennyiségű árut, hanem csak azt, hogy mindig ugyanolyan értékű árut kapjunk érte.

... A pénznek az a feladata, hogy az áruk értékváltozásait mutassa, természetesen nem szabad azokat előidéznie... A kezelt pénz, mint értékmérő használhatatlanná válik. Egy mérőeszköztől meg kell kívánnunk, hogy saját méretének változtatásával ne zavarja a méréseket, de nem kívánhatjuk, hogy a megméréendő méretek változásait se mutassa, mert akkor használhatatlanná vált és megszűnt mérőeszköz lenni.*

Mit jelent ez konkrétan? Harminc pengőért 1928-ban egy métermázsza búzát kaptam. Ma négy mázsát kapok. Miért? Mert a buza métermázsája ma csak 7.50 pengőért ér. És mivel mértem a buza értékét? Miféle stabil és esalhatatlan értékmérő szerint igaz az, hogy a buza, amely nélkül éhen halna ez az ország, még a GFB, a MAK, Csepel és a Kerbank is vele együtt, ma csak annyit ér, hogy termelőinek túlnyomó része ráfizet és mindenféle állami és osztályközi kegyelemkenyérre szorul?

Az aranyhívó választását ismerem és értem. Szerinte ez a csalhatatlan értékmérő az arany. A pengő egy kg. finom aranynek kerekén 4000-ed része. (Ma ugyan 5000 pengőbe kerül Budapesten egy kg. arany, de ez most mellékes). Az aranykilogramm, vagy aranyuncia pedig stabil világpiacon érték és a gazdasági élet sose jutott volna zavarba, ha a valuták nem szakadtak volna el szilárd alaplajuktól. Képzeliük csak, micsoda kavarodás lenne, ha minden ország önkényesen szabná meg és folyton változtatná a mért, a kilogramm, a liter, vagy a hőfok nagyságát stb. stb.

Nagy kavarodás lenne kétségkívül. De az emberek úgylátszik, nem is estek annyira fejük lágyára, hogy felidéztek. Különös, mért éppen az értékmérő stabilitása nem tetszik nekik, holott az talán még a többenél is fontosabb? Csak az a baj, hogy az arany nem stabil értékmérő. A méter a délkörnek 40 milliómod része és a délkör hosszúsága, meg a párisi ös-méterrúd, gyakorlati szempontból változatlannak tekinthető. A víz fagypontja és forráspontja meghatározott feltételek közt ugyancsak. A gravitáció körül is csak elméletileg vannak érdekes el-

* Sós Aladár: A pénzelmélet fejlődése. Századunk 1933. szept.—dec.

tolódások, de a praxis számára a kilogramm és annak részei vagy sokszorosai baj nélkül működnek. Ellenben *mi adja meg az aranykg. értékét? Nyilván cserefunkciója. Az az árumennyiség, amit érte adni, vagy amennyiért megvenni hajlandók. Nem egyik vagy másik áru, hanem az áruk összességének, illetve azok megfogható reprezentatív, helyesen kiszemelt és mérleget egységének az aranyhoz viszonyított csereértéke.* Hisz éppen azért választották az aranyat egyetemes csereáruknak, mert egyéb szerencsés tulajdonságain kívül az azal is rendelkezett, hogy nagyjából és általában rövid periódusokon belül kevésbé változik az áruk összességéhez mért csereértéke, mint más egyes árué. *Az arany és aranyértékű pénz pontosan annyira alkalmas eszköz más áruk viszonyítására és értéktelődésainak mérésére, amennyire csereértéke az áruk összességéhez képest állandó. Tehát amennyire rendelkezik éppen azzal a tulajdonsággal, amelyet Irving Fischer, J. M., Keynes vagy Roosevelt a kezelt áruindex-valutától követel.*

Vizsont igen jól tudjuk, hogy az arany és az aranyérvő pénz éppen válságos időkben, mikor helyes működésére a legnagyobb szükség volna, nem stabil. Csereértéke nem egyes áruval, hanem az áruk és teljesítmények összességével szemben nőni kezd. Tezaurálják, hevertetik és így nem szolgálja, hanem akadályozza az áruk és teljesítmények kieserését. Így volt ez már régebbi válságok idején is, de még fokozottabb mértékben így van, amióta nemcsak tömegek bizalma, hanem az államok és a Nemzeti Bankok is szentesítették az arany nemzetközi tekintélyét, és a maguk nagy eszközeivel is tezaurálják, pénz- és kamatpolitikával is befolyásolják az aranyértéket. Ezért igaz, hogy az *aranydollár a gumidollár és ellenkezőleg a helyesen megkonstruált áruindexszel ellenőrzött Roosevelt-dollár lenne az értékálló, az áratok pénzoldalról nem befolyásoló csereeszköz.*

Az aranyblokkos finánetőke ezt nem ismerheti el, mert haszonélvezője a válságok idején emelkedő aranyértéknek és érdekkörébe tudja vonni a kis és tölpetökések nagy tömegeit, bár a kisember megtakarított néhány száz vagy kevésezer dollárjának és pengőjének értéknövekedése csak töredéke annak a veszteségnek, amely depresszió és defláció idejében összszugorodott áruforgalom, alacsony eladási árak, redukált munkabérek és fizetések, állás és munkanélküliség alakjában éri.

De Sós Aladár ideálja nem is az arany-

standard, hanem a Pikler J. Gyula klaszikus rekurrens pénze. Ennek kettős bázisa van: 1. az áruforgalom, melynek lebonyolítására a Nemzeti Bank áruváltókat diszkontál és forgat vissza meghatározott időn belül önmagához, 2. a közületi szolgáltatások, amelyek bankjegyfedezete adók és illetek alakjában kerül vissza a kölcsönadó Nemzeti Bankhoz. Ha valóban ilyen alapon boesátának ki és az összes piacépes áruk és teljesítmények szolgáltatába állítanak a csereeszközt — egész mellesleg, milyen aranyértéknek vagy más értékeknek megfelelő számolási egységgel, — akkor csakugyan nem befolyásolná pénzdalról az áratok, akkor stabil értékemmő lenne, az áruk és teljesítmények összességével, illetőleg azok helyesen kiszemelt és mérleget egységével szemben és az így kezelt rekurrens pénzt, minden jó, tudományos áruindex mindenkor stabil vásárló értékűnek mutatná is ki. Már t. i. ha egy új kontinensen mindent előlről lehetne kezdeni és a rekurrens elmélete alapján lehetne csereeszközzel ellátni a gazdasági életet.

De mi kifogása akkor Sós Aladárnak azok ellen, akik ugyanezt a célt, az értékálló csereeszközt, egy élő és működő gazdasági organizmusban az ott ható és a konkrét valóságban érvényesíthető módszerrel igyekeznek megközelíteni? Semmi kifogásunk az ellen, ha valaki bírálja módszerük helyességét, vagy kimutatja az elkövetett hibákat. Ezt teszi pl. J. M. Keynes is újví cikkében. (Aranyblokkos publicistáink természetesen örömmel ragadták ki és tették közzé az angol közgazda kritikai megjegyzéseit, de bőlesen elhallgatták végső következtetését, mert sikert jósol az amerikai kísérletnek és Rooseveltben látja azt az államfőfit, aki tévedések közt is megtalálja az előrevezető utat.) — De mért veti el a cikkíró a stabil vásárlóértékű pénz fogalmát? *Pénzoldalról csak akkor nem változnak az árak és az áruk egymáshoz való értékviszonyát a pénz csak akkor fejezi ki helyesen ha éppenúgy mint a méter, vagy más mértékek, a mérhetők összességével szemben stabil. Ha a csereének mindig rendelkezésre áll még pedig kizárólag, mint a csere eszköze, nem mint annak célja. És ez a pénz a jól megkonstruált áruindex ellenőrzése szerint is állandó marad.*

Mammon haszonélvezői, vagy megtévesztett hívői ezt nem akarják, vagy nem tudják belátni. De Sós Aladár sem egyik, sem másik. Vagy mégis?

Karinthy fiatalságának, első sikereinek idejéről most csak annyit, hogy — szép volt. Költők-írók sorsa szerencsésebb volt a mai fiataloknál: erejét és formáit, igazságát és szabadságát könnyebben megtalálta az akkori irodalom, mint a mai. Költők és írók, könnyebben, biztosabban kelthettek oly illúziót, hogy a tegnapián ígéreteseibbet hoznak. *Karinthy* szatirikus tudott lenni, intellektuális erőre, határozottságra tudott emelkedni a titokzatosan szép alkotások világában. Költők szatirikusa volt egy irodalmi újjáébredés éveiben, amikor líránknak nagyon is jellemzővé vált a költőkiváltságok tudata s kifejlődött az a meg lehetőségen általános költői felfogás, hogy a vers életét megoldást, beteljesülést jelent.

Szatirikus tudott lenni: új szatíra értékeit teremtette meg korán és geniálisan. *Karinthy* szatírája még fel nem tárt vonatkozásokra, a dolgok lényegéből valami meglepőre eszméltetett. Bensőség volt az első szatíra-apróságokban, játékos kedvük, eleveenségük és biztosságuk erős, eredeti íróegyeniségre vallott. Az „Igy írtok ti” apróságaiban tudatosan, élesen gúnyolódott, szellemesen karrikírozta az egyéninek és művészinak jelenségeiben megérett hívságokat. *Swift*... *Karinthy Frigyes*ben annyira élt a tudni-áttörni akarás, egyénisége annyira erősnek mutatkozott ily alkotásban, hogy jellemzésére felesleges volna összehasonlítások kerülő útján törekedni.

Legszívesebben írókat gúnyolt. Bizonyos, hogy ilyenkor pazar szellemességű — új könyvében is az — *Karinthy* szatírája, de nem olyan jelentős, mint *Pirandelloé* vagy a tíz éve szerepelt német drámaíróké, akiket ma túlértékelnél nem volna időszzerű, de akik mégiscsak valami átfogó értelműt akartak, amikor az élet és a művészet közös megnyilatkozásait — „értékeit” — támadták s ezek megcsúfolását egy nagyon végeletes, nagyon időszzerűnek tartott szatíra alapjává tették. *Karinthy* nem fejlődött ilyen irányban, megmaradt az írók bámulatosan ügyes szatirikusának. A fiatalok azt mondják: nem véletlen, hogy elaprozta magát. Ebben igaz is lehet a fiataloknak, akik egyébként meglehetősen elfogultak *Karinthyval* szemben, amiért nem próbált meg annyitól és oly teljesen elszakadni, ahogy ők ezt tudták-tették.

De *Karinthy Frigyes*ben nem szabad csupán a szatirikust, az „Igy írtok ti”, a

„Még mindig így írtok ti” mesterét látnunk. Egyéniségét kifejező más értékek tűnnek fel komoly novelláiban. E bátor fantáziájú, mély hangulatú novelláiban csupa tisztult emberies érzés kiváltságait örökítgeti. Lelkierőre valló nosztalgiákat él át, harmóniák vágyaihoz ér el, amellett sok friss, beszédes — embert, sorsokat jellemző — motívumot tesz emlékezetessé. A látás, tudás, az élet oly lehetőségeit találja és teremti meg, amint csak egészen jóhiszemű, igazán kiváló íróegyeniség hozhat. E novellákban — már az „Ésik a hó” régi könyvében — egyéni, újszerű zsánert alkotott. Prózaí balladák komoly novellái. Balladák: mélyülő élmények világa, egy-egy helyzet intellektuális tisztasága, titka s a megismerésnek tragikus igazsága bennük. Balladák: romantikus lélek és tudat megnyilatkozásai, — küldetésük az előretörés. Balladák, mert drámaiak: erejükben és eredetiségükben monumentálisak. A témán és formán oly győzelmet jelentenek, ami valójában balladaköltőies.

A prózaí balladák írója álmokképeket, illuziókat teremt, de elrévüléseiben igazságul, emlékezetül megtart és fentart sokat. S mindig érzeti, hogy emlékeiből valami életőt és fájót megőriz, bármily sorson-túlra, hideg magasságokba távolodik. Ebben is régi-romantikus, aminthogy nemesak *Ady* éjszakái, de a fiatal *Karinthy* éjszakái is „nagy emlékek” a háborúelőtti évek irodalmi életvilágából.

Jellemző azonban, hogy nem tudnók megmondani: mi a belső fejlődés, a kiteljesedés, huszonöt évi lélekpróbák eredményeként *Karinthy Frigyes* ritkán jelentkező novelláiban? Az újakban sajnos jelentős hanyatlást kell megállapítanunk. Erőtlenebbé vált nyelve is a „Hasmútét” novelláiban. Régebben szinte természetes volt, hogy a *Karinthy*-novellák nyelvében, fantasztikumért és lényegért is helytálló mondataiban, nyoma sincs eleve nebb magyaroságnak. Olyan volt nyelvezete, mint a forrásától messzjáró folyam árja-víze s árjának, erejének különössége. A „Hasmútét” mondatain lazaság ütözködik ki, — érezzük, hogy ezek már a csak nívótartásra törekvő író szavai.

*

Vannak fiatal kritikusok, akik írókat, korokat, világnézeti és művészi szempontokat könnyedén szoktak meghaladni. *Karinthy*-

ról is könnyedén ítélnének. Azt mondják, hogy élete a polgári individualizmusé, munkája a fiatalság számára nagyobb értéket nem jelent. E fiatalokkal bajos lenne vitatni, hogy a polgári individualizmus ideje elmúlhatott, de művészetét és művészt azért becsüljük meg, — művészetében örök újszerűség, örök emberi lehet... Az „örök emberi” megjelölést mindjárt gyanúsnak tartják. Azt mondják, hogy szokásos mentése az írói gyengeségnek; erőtlen örökődéseknek. Persze, irodalmunkban más jólismert gyengeség is van, de arról nem igen beszélnek: a „fiatalság”, amely beéri állás-

foglalással, de alkotásokban nem tudja erejét megmutatni... Mégis: akik, *Karinthy* az elmúlt években támadták és bírálják, nem csupán e fiatalok közül kerültek ki.

A támadók, elégedetlenkedők szerint az új novellák erőtlenségéért nem kárpótlás az, ha tán a *Karinthy* fejlődésében igen bizonytalan jelentőségű versek elemei-értékei most művésztiben egybefonódnak, mint régen. Épígy nem ígérne méltó kárpótlást az sem, ha a hanyatló *Karinthy* visszatérne a kritikákhoz, amiknek kezdeményezéseit olyannyira jogosnak és nagystílusúknak érezték a századeleji modern irodalomban.

EGYSZERŰ DAL KÉT HANGRA.

Ott — s amott,
méltóságos hegy ballag ott,
bús ködbatyuval hátán.
Széllel nyargaló söprűs boszorkány
zavarja a száraz levelet...

Ott — s amott,
didergős vándor vacog ott
bús gondbattyuval hátán
s valahol kéményben kacag a sátán,
fujja a hűnyó parazsat! —

Ott — s amott,
borzongós víz befagyott,
bús varnyu ül a hátán,
s alant a víz hörögve haldoklik bénán,
de ha valahol kitör?

Ott — s amott,
hideg hőszemfedő: a táj halott
s az erdő fái állnak őrt,
némák a madarak, a tél ide is betört,
varnyu se károg. —

Ott — s amott,
tűz ég, hol a láng hamut hagyott
s a hamu alól füst száll...
és bús gondbattyuval görnyedt hátán
hajnal szemü legény ballag ott! —

Szabados András.

HEJ NAGYKORÚ...!

(Népdal.)

Huszonnégy éves lett a bátyám,
Huszonnégy évet hord a hátán.
Huszonnégy év — huszonégy mazsa,
Nincsen tehene, ökre, háza.

Most mihez kezdjen és mihez fogjon?
Káromkodjék, avagy zokogjon
Afelett, hogy semmit se kezdhet,
Csak füttyörészhet vagy énekelhet.

Az élet száz kapuja zárva,
Aranykulcs illik a zárba
S aranykulcsot hol leljen vajjon?
Még halna is — s nincs miért haljon.

Eljártak az évek felette,
Már nagykorú, de férfi lett-e?
Hisz van ideje bőven rája,
Hogy iskoláit újra járja.

Az élet elől héba-hóba
Szívesen ülne még dedóba
S ha jönnének téli fagy-gondok:
Nem védnék, csak a pólyaronygok.

Örök pihenő karja átok,
Gyermekek, ő nem lesz apátok...
Hej! ha élet-szelek fúnak;
Rossz dolga van a nagykorúnak!

Hárs László.

SZEMLE

IRODALOM:

BABITS: *Elza pilóta, vagy a tökéletes társadalom.* (Nyugat kiadás 1933.) A huszadik század elejének utolsó mohikánja újra leszállt az elefántesonttoronyból. *Babits*, aki a legnagyobb művészeti teljesítményeket a forma és csak a forma terén érte el, megint elkövette azt a hibát önmagával szemben, hogy olyant próbált alkotni, amelyben a formának a legjobb esetben is csak másodrangú jelentősége van.

De ez most valami más, mint a Timár Virgil fia, valami más, mint a Halál fia, itt az elefántesonttoronyból való leszállás kívülről adódó szükségszerűség következménye volt. Az egyéni lét abban a formájában, amelyben *Babits*nak a valóságtól elszakadt világában létezik, össze kellett, hogy omoljék. Az elefántesonttorony megszűnt, mint életlehetőség. (És itt felesleges elmondani mindazokat az érveket, amelyek az elefántesonttoronnyal szemben felhozhatók.)

Babits mindabból, ami ma történik, talán azt érzi a legfájóbban, hogy tarthatatlanná vált a mával szemben az egyén helyzete és különösen tarthatatlanná vált annak a számára, aki az egyént nem tudja másképp elképzelni, mint a századforduló „impresszionista” világszemléletének egyénét. *Babits* tiltakozik. — már amennyire ő egyáltalán tiltakozni képes — és ez a tiltakozás szomorú esődjét jelenti annak a korszaknak, amelynek ittmaradtja. *Babits*.

De nincs elég ereje ahhoz, hogy a mában tiltakozzék a ma világszemlélete ellen. Nem volt elég ereje ahhoz sem, hogy úgy tudjon szembekerülni azzal a nemesak neki fájó, mindent uniformizálni akaró tendenciával, hogy ezzel a szembeállással igazolva legyen tiltakozása.

Ahhoz, hogy tiltakozni tudjon, az egész problémát kénytelen kivetíteni a semmibe s alakjait egy nemlétező világba behelyezni.

A regény minden során mintha kissé poros szag érződne, amire még csak azt sem lehet mondani, hogy a múlt patinája; inkább az akták porára emlékeztet. És a regény olvasása közben néha az a kérdés merül fel: hogy ugyan miért írták ezt a könyvet? Miért kellett egy utópiát írni, amely Krisztus után a harmadik évezredben történik és amelyben az emberek közötti harc állandó életformává lett, de amelynek az emberei fura anakronizmussal a *Babits* huszadik századbeli nyelvét használják?

Lehet, sőt valószínű, hogy *Babits* érzi és látja mindazokat a tendenciákat, amelyeket mi is látunk és látja a problémákat is. De ezek a problémák, ha szavakkal ugyanúgy fogalmazódna is meg, tartalmilag szükségszerűen mások azoknál, akik ezeket a problémákat a mában azérik, mint önmaguk problémáit és így helyezkednek szembe velük és mások *Babits*-nál, aki egy elmúlt korszak világszemléletéből próbál tiltakozni.

És mint írás is rossz ez a regény. Az előbbiekből következik, hogy alakjai mindennek inkább nevezhetők, mint élő embereknek. A világ, amelyben élnek, egy mesterségesen konstruált világ, mesterségesen konstruált emberekkel. Tehát mesterséges párbeszédekkel és ha a regény címlapján nem *Babits Mihály* neve szerepelne, mint szerzőé, akkor igazán nem tudnók megmagyarázni magunknak, hogy miért kellett ennek a könyvnek megjelennie.

Vajda Henrik.

REMENYIK ZSIGMOND: *Mese habbal.* (Faust, 1934.) A mese egészen kitűnő regény, a hab pocsék marxista propaganda. Az alakpélet ez: X: Nem tudom, ennek a Lilinek hűsz udvarlója van, másnak egy sines. Hogyan csinálja? Y: Egyszerű! A Mameluk-árúházban vásárolja ruháit, Váci-utca 169. Irodalmi változata: X: Tűrhetetlen helyzet! Nagyképek, piszkosak, gazemberek és idióták árasztják el a világot. Y: Ez a kapitalizmus kora. Minden megváltozik, mielőtt Marx elvei stb. Amíg ön alszik a Darnol dolgozik. A Salgó brikett nem kormoz, szagtalan. Világ proletárijai egyesültek. Kedves *Remenyik* úr, érte meg, az elmélet és a művészet két egymástól teljesen független örület. Ezt nem azért van szerencsém egészen hangsúlyozottan mondani, mert kispolgárságomat félttem, vagy l'art pour l'art érzékemet bántja az ön egészen kitűnő szatírja. A művészet az emberélet legmagasabb intenzitása, amit minden egyéb, legyen vallás, filozófia, morál, pszichologia, szociologia; csak gyengít. Ön szatirikus egészen kivételes képességekkel s ennek műveinek hangjából ítélve, ön is teljes tudatában van. De az ilyen ember önmaga ellen dolgozik, ha valami másnak érdekében írja szatírát, mint saját túlárado ereje, életöröme. (ami ugyanaz: tragikus megrendülése), az élet nagyszerű értelmetlensége fölött érzett megnyugvása érdekében. Úgy ismeri az emberi ügyefogyottságot, ahogy csak szatirikus ismerheti: de kérem ön azt hiszi.

hogy a Szakállas Agyrem államában az emberek egyszerre, vagy lassankint, mindegy, meg fognak szünni idióták lenni? Honnan veszi ezt az arcátlan optimizmust? Azt hiszi, hogy lesz idő, amikor a rongyosak, nyomorultak és zülöltek nem fognak valahol százával sorbaállni valamilyen hivatalos intézet folyosóján és a hivatalnokok nem fogják felháborítóján pimasz módon megalázni a nyomorultakat? Sandítson csak bele egy kicsit abba a humanista eszmékkel telt intelligenciájába, ahol a elmélet olyan sötét és a jövő, a különböző megváltásmaniák következtében olyan ragyogó és számoljon be magának arról, amit az ember le nem vehető ragadozó - vérengző - hataloméhes-gyűlölködő-kegyetlen ösztönei felől tapasztalt másoknál és, természetesen önmagánál is. Megváltó akar lenni? — jó, de akkor hagyjon békét a művészetnek és majd, ha bukása után a szanatóriumban lesz néhány világos pillanata, gondoljon rám. Ha művész akar lenni, dobja ki az ablakon a Kapitált, ami egyébként ugyis egészen rossz és unalmas könyv, mert nincs benne semmi humor, olvassa Lukianost, Theophrasztot, Juvenalist, Aristophanest, Plautust; ezek az ön emberei, nem pedig az élet komolysága — ami ugyanaz: az élet derűje és üdesége — iránt teljesen érzéketlen Marx.

Thomas Mark.

**Egyetlen budapesti speciális zsidó
kölcsonkönyvtár és könyvkereskedés:
GONDOS SÁNDOR Andrásy-út 67.**

TRAVEN. B.: *Aranyások*. (Pantheon 1933.)
A polgári társadalomban kialakult egy réteg, mely látszat szerint végleg kikapcsolódott a termelésből. Ez a réteg ma már számánál és különleges társadalmi helyzeténél fogva külön osztályt képez.

Nos, ebből az osztályból kerülnek ki *Traven* hősei. Emberek, akik évekig nem dolgoznak, de élnek valahogy mégis, munka nélkül és pénz nélkül is. Vidáman teszik túl magukat az élet közvetlen problémáin, sőt, talán számukra az tűnik fel különösnek, ha valaki évekig egy helyen dolgozik. Rendszerint szívós és kemény fiékök, de alkalmazkodó képességükben van valami aljas, valami kiabrándító és kétségbeejtő. Ők az emberi társadalom legszélsőbb perifériáira kiszorított egyedek, nem lázadnak fel, inkább fantasztikus álmokhoz menekülnek.

De vannak olyanok is, akik kitörnek a civilizáció agyonnyomopolizált keretei közül, hogy némi javakat kaparintsanak maguknak. Hogy ez még ma is lehetséges? *Traven* szerint igen. Legalább is hősei ezt teszik Új-Mexikóban.

Mert például Dobbs egy ideig koldul, majd dolgozik, ha munkát kap de az egyre ritkábban sikerül. Végre mit tehetne mást — elfordul a mindennapi megoldásoktól és a heroikus, a mindent kockáztató kísérletet választja. — Két társával együtt elindul aranyat keresni.

A regény tulajdonképpen itt kezdődik. Harman indulnak el: Dobbs az elszánt és önző csavargó; Howard az öreg, tapasztalt róka, régi aranyásó és végül Curtis a kemény, de tétovázó becsületes farmerivadék.

Ez a három amerikai, ez a három kétségbeesett individualista nem képes összemeglegedni. De ez csak akkor lesz látható, amikor aranyat találnak. Együtt dolgoznak, a talált aranyport mindennap elosztják, megmentik egymás életét, de csak azért, hogy a munka meg ne akadjon. A kényszerű együttlét miatt únják és gyűlölik egymást. Harcolnak banditákkal, egymással és önmagukkal; végül az arannyal együtt visszaindulnak. Howard valami jelentéktelen ok miatt lemarad és így csak a másik kettő halad tovább. Mi sem természetesebb, hogy ez a két ember öltre megy. Dobbs nem tudja elképzelni, hogy a másik ne akarná elvenni az ő aranyát. Curtis viszont tétovázik, nem akarja megölni Dobbst — tehát őt lövik le. A végén mégis Dobbs hal meg, az arany is elvész, az „isten morál” újra beteljesedik.

Ezt a romantikába ágyazott *Jack London*-i témát *Traven* erőteljes epikai és drámai készséggel, talán brutális, de a valóságot megközelítő analízissel oldotta meg. A regény részleiben jó, egészében csak egy többé kevésbé valószínűtlen történet. A szerkezete is darabos, mint minden ilyen kalandos elbeszélés.

Általában az író nem annyira a mai társadalom életképtelenségét látja meg, mint inkább az emberek tévedéseit és hibáit. De ha lát is a kettő között összefüggést, akkor sem ajánl mást, mint amit két hőse tesz. Howard és Curtis, elutasítva a civilizációt, az indiánok között maradnak.

Traven kiabrándult író, aki kényelmes szkepszisében nem ajánlhat egyebet, mint paszszivítást.

Somogyi László.

FARKAS GYULA: *A magyar irodalom története*. (Káldor kiadás 1934.) A tavalyi nagy-sikerű *Eckhart* kötet után, amely kompendium-szerűen, de mégis érdekes szemszögből és egy-séges vonalvezetéssel tárgyalta Magyarország történelmét, a *Káldor* könyvkiadó eléggé nem dicsérhető büzgőséggel kiadta *Farkas* irodalomtörténetét. Szükség van arra, hogy a nagyközönség, amelynek sem pénze, sem idegei nincsenek terjedelmes munkák vásárlására és olvasására, általános tájékoztatást kapjon ezekről a kérdésekről. Az már nem a *Káldor* cég hibája.

hogy *Farkas* könyve ennek a célnak egyáltalán nem felel meg, sőt, régen jelent meg munka, amely ennyi támadást involválna maga után, mint ez a könyv. *Káldort* megtévesztette az író személye, elvégre *Farkas*, aki a berlini egyetem tanára, igen jelentős pozíciót tölt be fiatal kora ellenére, *Klebelsbergnek* kedvenc embere volt s róla jót kellett föltételezni. Még egy könyvkiadónak is! Ha *Farkas Gyula* irodalomtörténete egy vidéki tanár sikertelen próbálkozása lenne, akkor talán nem is foglalkoznánk a dologgal. De kicsit mintha nagyon is a hivatalos magyar szellemiséget jelentené és ez a szomorú. Mert mit szóljunk ahhoz a szerzőhöz, és ahhoz a szellemiséghez, amelyik olyan lapos, unalmas és hamis, mint ezé a kézikönyvé. Lehetne oldalakat idézni és vitázni, de nem teszünk. Röviden úgys megjelenik *Szerb Antal* irodalomtörténete s hisszük, hogy utána *Farkasé* eltűnik. De, hogy az olvasó ne vadhóhason bennünket elfogultsággal és olesó vádaskodással, „kapásból“ fölsorolunk pár nevet: akik ninesenek benn a *Farkas-féle* „irodalomtörténetben“. *Balázs Béla, Lukács György, Márai Sándor, Móra Ferenc, Zsolt Béla*. Nemde, ehhez nem kell kommentár? Hogy a kikereszttelkedett és ma misztikus-neokatolikus pózban szenvelgő *Földi Mihály* bekerült, azt ezekután az olvasó természetesen fogja tartani. Ugye milyen rosszindulatú ez a bíráló? Még azt meri mondani, hogy ninesenek „szempontjai“ — *Farkasnak*. Nos, bevalljuk, tévedtünk: igenis *Farkasnak* vannak szempontjai. Tudta és tudja, mint a vele hasonzorűek mindig tudják, mit és miért.

Dénes Béla.

PAUL MORAND: *Világabajnokok*. (Franklin-kiadás) Ez a finoman, franciásan, de alapjában véve üresen megírott regény, rendkívül érdekes problémát, mégpedig az amerikai és az európai ember és társadalom között fennálló differenciák problémáját kísérli meg elénk tárni. E kísérlet azonban nem terjed túl a kellemes beszélgetések, ötletes és megoldatlan kérdések határára. *Morand* az európai embert kizárólag a franciákon keresztül nézi, az amerikai típust pedig mindössze egy moziromantikából eredő, — valljuk meg — mérhetetlen undort ébresztő társadalmi rétegéből választja. Bevallom, számomra a legeurópaibb ember valóban az a francia, akit magamnak a francia irodalomból, *Villon-tól—France-ig* szürtem le, bár jól tudom, hogy ez az elképzelés csak a Wunschtraum határain mozog és valójában Párisban is csak kopótlelkűeket találunk túlsúlyban, kikkel szemben éppen annyi okom lenne az undorodásra, mint a többi emberrel szemben. De ez az undor talán inkább csak általános, míg, ha ez általános undoron belül egyes

fajták iránt meghatározható ellenszenvet is érzek, (mint az amerikaiak ellen is!) az nem annyira a fajelmélet, mint inkább a jóízles és a megvagyott kultúra örök dicsősége. Nekem e könyv ott tetszett, hol az európai szemmel ököl-lel csap az amerikanizmus tömpeorrú és szöke világába, ott, hol az amerikanizmusról kiderül, hogy mennyire nem más, mint egy nagy cipőben járó kislefű. A nagy cipő az európai kultúra és ha az európai ember bomlásnak és rothadásnak induló anyagnak látszik is, (pedig mennyire tisztá anyag az amerikaihoz képest!) mégsem az emberrel van baj, hanem a cipővel, melybe az európai kultúra túlon túl belenött. Amit *Morand* néhol az amerikai ember javára ír, a fizikai erő tisztaságát, azt el nem ismerhetem, mert mikor a szellemi erő el-eldicseszkzik a fizikai erővel, az a beteljesülést vagy tökéletességet is jelentheti, ám mikor a fizikai erő önmagában áll, fitymálva, de suttomban utánozva, mégpedig hibásan és bornirtul a szellemi erőt, ez mindössze a fizikai erőnek a butasággal való elkeveredését jelenti. Fizikai erőre az ember egyedül is szert tehet. Szellemi erőre csak egy közösségen keresztül.

Morand könyve, ha hézagos, sőt helyenként primitív írás is, sok mindent eszünkbe juttat és épen ez az, ami a másodrendű, sőt a rossz könyveknek is létjogosultságot ad. *Komor András* fordította magyar nyelvre a könyvet, kitűnően megérezvén azt a hangot, mellyel a francia esprit ravasz nyelvezetét egy szintiszta magyar nyelven keresztül is érzékeltetni lehet.

Goda Gábor.

**A könyv művel, tanít, szórakoztat
Iratkozzék be a
MODERN KÜLCSÖNKÖNYVTARBA
Dr. Dánielné és Koltai Ági.
Erzsébet-körút 39.**

BERDA JÓZSEF: *Férfihangon*. Az ember küzdelmei középette két összeesapás között, egy pillanatnyi pihenőhöz jut és akkor egyszerre észreveszi, hogy egyedül van elleneivel szemben és hirtelen rádöbben harcai hiábalóságára. Tudja, hogy ifjúsága már mögötte van: férfi lett.

Igy tekint most maga körül *Berda József* is. A kamaszos hevíletnek, az ifjonti lendületnek vége. „Férfikorba hajló szép kamaszarecal“ várja a „zord ősi szelek“-et. Reználtan készülődik az öregségre. Ez a reznált hang az, ami *Berda* e könyvét élesen megkülönbözteti eddigi köteteitől. A hangos, teli szájjal zabáló ifjúból higgadt férfi lett, aki bölesen élvezti azt

a keveset, amit a környező világ néki nyújtani tud.

Berda József már első kötetében oly hangot talált, amely csak övé volt s amellyel pontosan tudta kifejezni magát. Ezt a hangot fejlesztette és esiszolta azóta ernyedetlen szorgalommal tökéletessé, úgy, hogy ma már azt tud vele kifejezni, amit csak akar. Persze *Berda* nagyon is jól tudja, hogy mit szabad akarnia. Pontosan ismeri tehetsége teherbíróképességét. Amit ad, elgondolásban és méretben nem tartozik a „nagy művészethez“ de igazi költészet, amely biztosan állja az időt.

Forgács Antal.

Minden új magyar, német, francia és angol könyvet megtalál az

UJSÁG

kölcsonkönyvtárában.

Kölcsondíj az Ujság előfizetőinek P 1.— havonta; nem előfizetőknek P 1.50.

Naponta lehet cserélni.

Házhoz küldi a könyveket.

ILJA EHRENBURG: *A második nap.* (Mallik Verlag 1934.) *Ehrenburg* új könyvével tovább haladt azon az úton, melyet legnagyobb könyvével (Moskau glaubt nicht an Tränen) jelölt meg, hogy a párisi hotelbe süritett Európa fullasztó levegőjéből kimenekülve, új élet új reményeit láttassa. Ez a továbbhaladás és célhozérkezés — Moszkvába jutás — azonban nem egészen meggyőző s ez a könyv épp bizonyítéka annak, hogy a problémát talán *Ehrenburg* sem intézte el egészen önmagával.

Regénye, „Der zweite Tag“ — az új élet teremtésének második napja — az orosz fiatal-ság problematikáját adja. *Ehrenburg* kíváló zsurnalista: élesen lát mindent s egy-két vonással nagyszerű háttérrel rajzol. Néhány megjegyzéssel jellemzi az orosz élet különféle sokszínű típusait, a rohambrigádokat, az öreg, mindent végigcsináló pártembert jóságos szemével, a kobók építéséhez lejtőt kirkizetek, az összezsúrt könyvtárosnőt, a züllött lakost, a külföldi specialistákat, a kirándulókat, — egyszerűen mindent, az egész orosz életet fogja egészébe, hogy belerajzolja tulajdonképeni mondanivalóját: a régi és új embertípus szembeállítását és az új típus nem egészen megokolt győzelmét. Maga a regény aránytalanul gyen-

gőbb a környezetrajznál; *Ehrenburg*, a zsurnalista nagyobb, a regényíró *Ehrenburg* nál.

A főalakok: egyik oldalon *Wolodja*, a másikon: a többiek, az új fiatalok, a Kolkák. Ellenkező irányba haladnak; *Wolodja* egyre lejjebb jut, mindjobban lekerül az útról, melyen az életigenlő többiek fejlődnek új emberekké.

Wolodja a régi kultúra embere, egy letűnő embertípus, individualista, cinikus, szkeptikus minden szándékkal, építéssel szemben; érzi, tudja ezt magáról s fájó öngúnnyal írja füzetébe: „Osztyálovsztonómet, vagy véretem, végül gondolkodásmódomat követve, egy lefelehaladó kultúrával jöveztem el magam. A felépítéshez nem vagyok használható. A bányászatban, azt hiszem, „holt közetnek“ nevezik ezt. Nem érdemes le se építeni. Egy más korban természetesen az embernek öröme telt a hegyesücsökban, anélkül, hogy arra gondolt volna. Jó vasércet ad-e ez a vidék. Lermontov nem vasérclepet keresett a Kaukázusban, de a démont. Nos, mindent a maga idején!“

És a többiek, akik a helyükön állanak? *Wolodja* kritikája nem kíméli azokat, akiket hivatalosan egy új élet felépítőinek neveznek s kik már hús, de valóban alig 3-4 évesek és az abe-nél tartanak; hogy is lehetnének szellemi kortársai néki? Mit kezdhet olyanokkal, akik a huszadik században primitív fetiszmust akarnak behozni? De személyes elfogultságán túl érzi, hogy az élet, a pozitívum mégis csak az ő oldalukon áll. „Nyíltan megmondom: keveset tudtok. De máris többet tudtok, mint a francia diákok diplomáikkal és Boul Mich'ükkel együtt. Nem a tanterveket hasonlítom össze. A tudáshoz való beállítottságról beszéltek. Ők tudnak egyetmást. Náluk arról van szó, hogy elfoglaljanak egy helyet a már kész életben. De ti meg akarjátok előbb csinálni ezt az életet. Ezért fontos néktek a tudás, mint ilyen. Kétséges, lehet-e még, kié a jövő?“

Ezek a Kolkák azonban szintén problémákkal küzdenek, ha másfajtaakkal is. Az életet ők se látják olyan egyszerűen, a *Wolodja* és *Kolka* közé állított *Irina* kétségbeesetten kiált föl, mikor az emberek rossz-ságának okát keresi; „Honnan van ez? Onnan, hogy a szocializmus eszméje alacsony? Vagy nem inkább onnan, hogy az emberekben még benne rejtőzik a régi alacsonyabbrendűség? Itt lehetetlen két felet. *Hareoln* akarok a többiekkel és tévedni velük, csak tenni, nem ölhetenni a kezeimet!“

Igen ám, de mi történjék *Wolodjával*, egy más kor gyermekével? *Ehrenburg* nem eléggé megokoltan s kicsit furesa helyzetben öngyilkosságot követett el *Wolodjával*, — úgy néz ki, hogy inkább csak a tematikus megoldás kedvéért. *Ehrenburg* önmaga régi nézetével küzd: régi énjével; az új típus győzelme nem egészen meggyőző s a régi típus elítélése nem egészen

megokolt. Ezt a szembeállítását nem tudta eléggé objektíven s becsületesen eldönteni *Ehrenburg*, ahogy *Ehrenburg* sem tud mindent kívetni régi énjéből.

Könyvének teoretikus aláépítését egyik legutóbbi cikkében adta meg *Ehrenburg*: „*A proletár individualizmus születésénél asszisztá-lunk*, amely nemhogy ellensége a kollektivitásnak, de szorosan összefügg vele. Ellenségei meséivel szemben, a szovjetársadalom nem hangyaboly, sem pedig az antik Egyptom. A kollektivitás élő emberekből tevődik össze, akik elsőízben fejlődnek s kiknek növekedik belső életük: szenvedélyekkel, erényekkel és hibákkal teli emberekből. A szovjet-irodalom, mikor lefesti az új embereket, segít nekik megérteni önmagukat és megerősíteni őket az életben.“

(Prága)

Szabó Imre.

LÁTOS SÁNDOR: *Nádtetők alatt*. (A szerző kiadása). A falu problémája a magyar irodalomban sokat és félreérthető módon tárgyalt terület. Kevés ága van az irodalomnak, mely ennyire hamis képet adna a magaválasztotta világról, annyira, hogy a városi ember majdnem kizárólag meghamisított, limonádé, vagy inkább cigánymániás, de mindig víg parasztot kapott a regényben. *Látos Sándor* igyekszik őszintén, minden köntörfalazás nélkül elénk állítani a falu életét. Az helyenként sikerült is neki, helyenként azonban túlzott a nyelv, illetve tájszólás folytonos és erőltetett kihangsúlyozása rovására megy a stílusnak. Mégis a Falu alszik című novellát külön kell kiemelniünk, mint teljes és hibátlan írást.

Dr. SZENDE ZOLTÁN: *Magyar katasztrófa 1914—18. Szende Zoltán, Magyar katasztrófa 1914* című könyve a háborús évek eseményeinek kiváló adatait gyűjti össze, sok, eddig ismeretlen és új adatot hoz fel és épen ezért roppant tanulságos és szükséges könyv. A kitűnően megírt könyvet mindenkinek el kell olvasnia.

Semper Idem.

Szerkesztőségünkben kapható könyvek:

BUDAY BARNA: Pihenő.

MIKLÓS ELEMÉR dr.: Az utazás művésze. Ára 2 P.

REMENYIK ZSIGMOND: Mese habbal. Ára: 2.80 P.

Március havában jelenik meg:

HABÁN MIHÁLY verskötete: A betakarítás ideje. — Ára: 2 P. Kosmos kiadás.

SZÍNHÁZ:

Tragédia a Nemzetiben. Hónapok óta hallottuk, hogy a Nemzetiben minden munka és minden erőfeszítés az Ember tragédiájának szól. Napi 8—10 órát rebesgettek, különböző hírlapi nyilatkozatokban állandóan ez volt a refren. Nos: úgy még direkció nem bukkott, mint a Nemzetie az Ember tragédiájának 500-ik. jubileumi előadásával. S ez a bukás annál súlyosabb, mert a Burgtheater előadása már előreveti árnyékát. A Nemzeti Színházat az utóbbi időben sorozatosan támadták s támadjuk mi is, de egyetlen támadás sem domboríthatta volna plasztikusabban ki azokat a súlyos és végzetes hibákat, amelyek a Nemzetiben uralkodnak, mint az Ember tragédiájának az előadása. Szörnyű, amit csináltak. Nekünk főleg a rendezés és szereposztás ellen van súlyos kifogásunk, a szcenírozás, ha nem is sikerült, de legalább nemes és tiszteletreméltó szándékok vezették. Ellenben *Horváth* rendezése botrányos. Ellibázott, ócska, retrográd és bosszantóan hamis. Mégesak sejtelve sínes *Madáchról*. A szereposztás? A leghetetlenebb s itt is a rendezőt kell elsősorban felelősségre vonni. Mert jó, *Abonyi* helyébe — akiről éppen legutóbbi számunkban írtuk meg véleményünket — nem tudtak mást tenni, de *Timár*? Kinek jutott eszébe *Timárral* játszani Lucifert? *Timár* nem tehetőségtelen színész, van benne valami szarazság, savanyúság, bizonyos malicia és ironia, amelyek jól hatnak egyes szerepekben, de hol van benne démoniség? Izzó szenvedély? Leigázó okosság? A színpal szerint *Mihályfy Béla* is játessza majd Lucifert s ez épp annyira elhibázott mert az ő egyéniségétől szintén a lehető legtávolabb áll Lucifer. És végig, egy-egy fölvilanó pillanattól eltekintve, határtalan unalom, szürkeség s a szó szoros értelmében való kínlódás. Ha még ez sem láttatja be az illetékesekkel a Nemzeti mai vezetőségének teljes esődjét, akkor... akkor a közönség megmutatja. Még jobban, mint eddig.

Dénes Béla.

Tovaris. Vígshínház. Az emigrált orosz herceg és felesége a nagyhercegnő kedélyesen nyomorognak Párizsban. Van ugyan egy kis pénzük, mondjuk 4 milliárd frank a francia bankban, de ezt a pénzt a minden oroszok cárja bízza a hercegre és ő a viláért sem nyúlna a pénzhez, mely a mindenkori cárt illetheti csak. Hiába a nagyhatalmak, sőt az orosz trónkövetelő könyörgése, Nem és nem.

Inkább elmennek a nagyhercegnővel inasnak és komornának egy derék, korrupt francia üzletemberhez, aki mellékfoglalkozására nézve szoci képviselő. Eddig nincs semmi baj.

Irta: *Justus György.*

De most megjelenik a színen. sőt szociék estélyén Goroescenko, „tovaris”, orosz népbiztos, ki annak idején a herceget megkínózta, a nagyhercegnőn pedig egy kicsit erőszakot követett el. Eljön, hogy az orosz petróleumot elherdálja, mert kell a pénz az éhező népnek. Hercegeket felismerik. Szóval így összejön minden. Nagy hajlongás jobbra-balra. De a hercegek végzik tovább „személyi teendőiket”, mintha mi sem történt volna. De mielőtt visszavonulnának a konyhába, a nagyhercegnő vérfigyasztó jaquesdevali módon bosszút áll a tovarison. A közönség visszafajtja lélekzetét, mikor a nagyhercegnő bejelenti, hogy a vízbe, amit a népbiztosnak szervirozott, előbb — beleköpött! Rettenő pillanat ez, két ellenséges világ drámai feszült-ségű összeesapásának tragikai magaslátán!

Ezekután a népbiztos kimegy a konyhába és elkéri a hercegtől a 4 milliárdot. A herceg odaadja, mert kell az oroszoknak. De a nagyhercegnő az elviselt borzalmakért és a 4 milliárdért hatalmas ellenszolgáltatást követel: töröltesse le a népbiztos a nagyhercegnő fényképéről, mely a cár dolgozószobájában függ, a gúnyból rápingált bajuszt! A népbiztos megígéri a törlést és hosszú, szívélyes bücsü után — el a konyha jobb fenekén. A herceg és neje udvari díszruhát öltenek, kicsit jönnek-mennek benne a közönség előtt és — el a balfenéken.

*

Az egész idegesítően ostoba operettből kimaradt: a zene, a tánc (néhol előfordulnak ugyan) valamint a terror-tesztör-szoci-és bankgörlök. Az operettszöveg így szárazon kissé agyalágyultan hatott.

*

A színészek? Mit tehetek egyebet: játszóttak.

A közönség? Elhitte, hogy vígjátékot lát a Vígyszínházban.

A kritikus? Nem volt meglepve.

Karczag Imre.

Március elején hozza ki a Kosmos

BUK MIKLÓS

szociológiai tanulmányát:

Túl a marxizmuson...

Georg Vollerthun a nemzeti öntudara érdekt Németség zenei reprezentánsa alig öt évvel idősebb *Bartók Bélánál*. Korban csak öt évvel — mentalításban azonban mindenesetre annyival, amennyi elég ahhoz, hogy fentnevezett pozícióját maradéktalanul betölthesse. Hogy ez évszámokban kifejezve mennyi — ahhoz legalább is napilapkritikusnak kellene lennem, hogy pontos választ adhassak. Hozzávetőleg százat mondok és ha bármelyik zenetörténeti regiszterben felütöm a *dilettáns rovatot*, ahol *Vollerthun* neve 1876-os születési évszámmal van bejegyezve, az 1776-ban született muzsikuskok között ott találok *E. T. A. Hoffmann* nevét. Ez épp 100 év és jellemző, hogy a német operaházak műsorát *Vollerthun* „korszerű” művein kívül ma szinte kizárólag *E. T. A. Hoffmann* zenéje dominálja. Ő a történeti előd, a nagy kezdeményező, a szellemi atya — szóval az akire hivatkozni lehet s aki igazolja azt a dilettáns hangot, mely a németországi zenei életben uralkodik. A *Veeda*, az *Islandsaaga* és a *Freikorporal* minden kedélyessége igazolást nyer, ha az *Undine*-val szemben — ezt az időre lehet töltni. Ő, ha ő is 100 évvel ezelőtt élhetett volna! De így kénytelen *Graener*, *Roselius* vagy *Klenan* társaságával megelégedni és a díszhelyet elfoglalni közöttük. Van ugyan még egy kortársa, de ezt már nemigen vállalja *Vollerthun*. Fiatalember az illető, még nem is 40 éves, a neve *Paul Hindemith*. Eglyelőre még türük Németségben, hogy állandóan megtürük-e — kérdéses. Ha nem lesznek feltűnő sikerei és pozíciót sem kíván — ez az egy tehetség tán elcsúszik majd a sok dilettáns között. Utóvégre *J. S. Bach*-nak sem voltak különösebb bajai „nevesebb” kortársaival. *Hindemith* új operáját mindenesetre már három színház lekötötte és remélhetőleg alkalmuk lesz majd előadni is. Még mindig vízszalóbb eset, mint *Bartók Béláé*, aki sem olyan zenei „ősöket”, nem olyan politikai „ismerősöket” nem képes fölmutatni, mint *Vollerthun*. *Bartóknak* vannak ellenfelei és gáncsolói, vannak hívei és hődolói, lesznek ismerősei és elismerői és voltak és vannak és lesznek mindig *magyarázói*. Csak *kritikusa* nem akadt még *Bartók Bélának*. Ez már továbblépést jelentene, márpedig olyanok is alig akadnak, akik véle egy vonalig léptek volna előre. Kimutatta-e valaki pl. a zongora akkordtechnikájának gátló hatását *Bartók* kompozíciós fejlődésére? A zenés színházak, szimfónikus zenekarok szinte megbonthatatlanul merev összetételének kiszolgáltatót *újító* gátoltságát és a

műveiben kiütököző gátlásokat? A *stílusfetiszizmus* lecsapódását kamaraműveiben és még sok mást. amiről ma nem hallani!

Nem hiszem, hogy a magy. kir. Operaház sokáig elzárkózhatik majd az elől, hogy *Vollerthun* legújabb művét. a „Királyidill”-t bemutassa. *Hoffmann* műveinek reneszánszát is megélhetjük még. Egyelőre pedig annyival is meg kell elégednünk, hogy *Bartók Béla* egyáltalán előadót talál Magyarországon és *Hindemith*nek sikerült elkerülnie az internálótáborn.

A koncertszézőn most van tetőfokán. Weingartner, Bartók-Waldbauer, Cortot, Fischer Edwin, nap nap után kellene valahová menni és — a pestiek mennek is, Szinte megható, hogy a mai rettenetes viszonyok között, mégis mennyire megtelnek a koncerttermek és megtalálja gazdáját a legdrágább hely épp úgy, mint a legolcsóbb. Igaz, évről-évre ugyanazokkal találkozunk a koncerttermekben, úsmérjük már szinte egymást valamennyien, igaz, a zenekultúra mélyébe gyökereket nem cresztet, de szép a zenei szektiáriusoknak ez a fanatizmusa s talán ... talán, ha mindenütt a szépnek és a jónak íly fanatikus szeretete uralkodnék, lehetne remélnünk, hogy kikerülünk ebből a minden világháborúnál idegölőbb, rombolóbb „történelmi időkből”. Nem áhítjuk az elmúlt korok idilli pásztorjeleneteit, ez ugys hazugság volt csupán, de gondolunk egy nagy, általános, szellemi és erkölesi megújódásra. Thomas Mark görög pogányágára, a test és lélek nagyszerű harmóniájára, ahol és amikor a zene tényleg az lesz, ami: egyesülés az Istennel.

SZÁSZ MIKLÓS HANGVERSENYEI:
február 2. *Backhaus* zongoraestje. Z. ¼ 9.—II. 5. *Fenyves Alice* és *Petri Endre* együttes est. Z. 8.—II. 5. *Magyar Mozgásművészeti Csoport I.* Kamaraszínház 8.—II. 12. *Kernler-Országh-Friss* trio II. Z. 8.—II. 18. *Aira Arya* és *Elfrít Grimm* tancematinéja. Belvárosi, De. 11.—II. 18. *Hajósi Dénes dr.* szerz. est. Z. ¼ 6.—II. 20. *Louis Crauder* zongoraestje, Z. Kisterem ¼ 9.—III. 4. *F. Bárány Erzsí* zenekari hegedűestje, V. ¼ 9.—III. 5. *Magyar Moza. Csopt.* II. Kamaraszínház, 8.

KÉPZŐMŰVÉSZET:

MOLNÁR C. PÁL kiállítása az Ernst múzeumban. *Molnár C. Pál* neve már jólismert mindazok előtt, kik a mai művészet sorsát szívükön viselik. Pompás grafikai teljesítményei, nagyszerű fametszetillusztrációi és sorozatai a fekete-fehér végtelenül egyszerű és épp azért igen sokatmondó eszközeivel, a kifejezés bensőséges, de mégis primitívvül bárdolatlan hang-

jával, remekműveknek születtek meg *M. C. P.* agyában és írónján. Most az Ernst múzeumban, mint festő, mint a színek hivatott szolgája mutatkozik be egy kollektív kiállítás keretében. Művészetének, világba bámuló s még kiforratlan művészelkének két fókuszva van: a vallás esendes áhitata és a testté formálódott húson lelkendező erotika, az Immaculata Conceptio hajnali csodája s a kéjéke megtáruult Léda gerjedelme. Ezt a két témakört, ezt a két belső tartalmat igyeckzik *M. C. P.* vásznan megörögzíteni, de tegyük hozzá rögtön, nem egyenlő kvalitásokkal sikerül ez neki. A fiatal festő Rómából indult el, ahol a Duce hatalmas figurája körül kiformalódott az újra feltámadt olasz reneszánsz, a XX. század Itáliájának klasszikus stílusa. Nem esoda, ha a faji hagyományokban gyökértelen magyar művész hozzájűhászott a dél évszázadokon kiesiszolódott, kipróbált formalitásához. A naiv kedvesség, a báj, a finom, törekeny alakok, igaz, aligha valósulhattak volna meg, ha *Fra Angelico* kolostori magányában nem pingálgatott volna, de az áhitatos lélek új hangokat kap a XX. század formavilágából és nem üres utánzások, hanem öszinte megérzések hajtják az alkotásra. Néha azonban *M. C. P.* túlságosan utánozza önmagát, néhány mesterfogást, finom, artisztikus formát igen sokszor használ s az egyszer kialakított stílust nem tudja levetkőzni. Pedig talán akkor a legnagyobb, amikor nem akar okvetlenül molnárcépaloskodni. Két ilyen remek festménye van, az egyikben fűrdőzni készülő női testek villannak föl, míg a másik Szent Ferenc prédikációját ábrázolja. Egy-egy Madonnájának kékje megfogja a szemet, vagy inkább magához öleli és nem bocsátja el. Legmélyebb és mégis legmaibb egyházművészet ez, Vallásos képein a formulákkal való dolgozás nemesak, hogy megengedhető, hanem kívánatos is, mert az egyéniség megtagadásáról, tehát áhitatos alázatról beszél. De teljesen értelmetlen és diszsonzáns ennek a stílusnak az átvétele egy olyan akftészetre, mely még nem higgadt le az érzékiségttől megtisztult, formákban gyönyörködő klasszicizmusá. Az erotikát szépségformulákkal leplezni fölösleges és nem öszinte gesztusa *M. C. P.*-nak. Önállótlán is ezeken a festményein, egyik aktja mintha az olasz novecento nagymesterének, *Felice Casoratinak* pihenő modelleket ábrázoló képének egy részletmásolata lenne. Sokszor kellemetlen a testek színezése is; azonkívül van néhány képe, amik útán a kritikus leteszi a tollat s véleményét ebbe a lenező szóba foglalja össze: gices.

A legszigorúbban kell ítélni *M. C. P.* képei fölött, épp azért, mert nagyrabecsüljük; tehetségesnek véljük őt. Végetetül még ennyit: festés közben sose filozofáljon.

Friedrich István.

Írja: Erdélyi György.

Ebben a rovatban nem csak egy-egy filmről óhajtunk beszélni. Filmszemlélet sem akarunk adni úgy, hogy időközönként beszámoljunk a laptól-lapig lepergett hetek leforgatott filmjeiről. Tartunk tőle, hogy az ilyen beszámolóink lassanként jeremiádok búskomor kántálásává formálódnék.

Úgy akarunk a „Film“-ről írni, hogy a cifrán kavargó ringy-rongyból igyekszünk a kritikus — megvalljuk ritkára bogozott — kutató hálójával kifogni egy-egy igaz értéket. Hogy ahhoz kapcsolva aztán — mértéket tartva persze — elmondhassuk azt is, amit a filmről oly nagyon el kell már mondani nálunk is. Akár tetszik, akár nem.

Kritikuskok írásainál fontosnak tartjuk a szemszög ismerését, amelyből írjuk a dolgokat szemléli, S, hogy itt mindjárt elejét vegyük minden adódható félreértésnek. sietünk leszögezni, hogy szerény, álláspontunk szerint a filmnek célja és értelme van. Sőt! Művészi célja és művészi értelme. És, hogy „film“-nek csak azt a fotografált és vetített ipari terméket vagyunk hajlandók elismerni, amely azzal a céllal, és értelemmel legalább is valami távoli rokonságot tart. A szórakoztató (?) látványos filmekről való kritikai beszámolás élvezetét megnyugvással engedjük át főúri bírálók hivatott tollának.

Örülünk, hogy mondanivalónkat az „Extazis“ című filmmel kezdetjük. Örülünk, mert ha ez a film nem jön, az előrebocsátottak után nem egykönnyen tudtunk volna kiválasztani az utóbb futott műsorok közül a filmet, amelyről írhatunk.

Az út, amelyen az „Extazis“ végigvezeti a nézőt, nem új. Nem merész és nem is járatlan. Merésznek, újnak, járatlannak csak azok szemében tűnik, akik nem ismerik a film-művészet igazán bátor előharcosainak ragyogó teljesítményeit. Palest, Elek, Eisenstein, Dzoga, Vertov; Pudovkin filmjeire gondolunk. Sajnos, a mi közönségünk nem ismeri. Nem ismerheti. Ezek a filmek „nyilvános előadásra nem alkalmazsak“ (hogy szakkifejezéssel éljünk). S, hogy ez az állapot, — az igényes, finomságok iránt fogékony és az igazít vágyva-vágyó magyar közönségnek évtizeden keresztül tömény ostobasággal való feltétele milyen nevelő munkát végzett s mit eredményezett, ezt — sajnos — szemléltetően mutatta az „Extazis“ esete. A közönség jelentős része értetlenül állott szemben a film technikai, etikai és esztétikai kvalitásáival. És ezt a meg — nem — értését rosszkor fel-

tőre nevetéssel, frivol hangoskodással kifejezésre is juttatta. Nem csekély erőfeszítés vár a kevesekre, akik ennek a közönségnek sterilizált izlésű tömegeit megint fogékonyra szeretnék tenni az életet jelentő igazi művészi törekvések iránt.

De térjünk vissza a filmhez. (Vigasztalóbb.) Mondjuk el róla, hogy az utolsó években nálunk bemutatott filmek legkülönböbbike. Hogy fényképei tökéletesek, rendezése egységes s majdnem zökkenés-mentes, hogy az aránylag vérszegény történet útja olyan mélységeket tár fel, amilyeneket csak igazi művészet tud megközelíteni. Hogy tendenciája nemesen erkölcsös és ezt a tendenciát bátran és becsületesen ki is fejezi.

Kevés hibája, tökéletlensége közül csak a párbeszéd zökkenéseit, a szimbolikus érzékeltetések itt-ott kiugró túlzásait kell említenünk. Meg a kísérőzene fogyatékosait, amely nem mindenütt tudott alkalmazkodni a képek hangulataihoz.

Talán érdekes tudni, hogy a filmet osztrákok gyártották Prágában, 932-ben.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

W. Z. Mukacevo. Köszönet az eddigiekért. Értesítést kaptam már Uzhorodról. Levelét várom. Sok üdv. — E. H. Komarno. Kedves munkatársunk, miért nem jelentkezett mostanában? — K. J. dr. Nove-Zamky. Sok üdvözet, irásokat várunk. — B. E. Debrecen. Na-na, talán mégsem lehet úgy elintézni Németet és Ortegát. Különbösen is: előbb Ortegát feltétlenül olvasnia kell. Szerezze meg valahonnan. Üdv. Irásokat várom. — S. F. Berehovo. Kedves mérnök uram, Remélem tetszik a kiadványsorozat s pontosan meg is kapta. — T. M. Berehovo. Mi csak rendületlenül írunk, de irásokat nem kapunk. — G. M. Pécs. Miért nem jelentkezett még? Várjuk levelét s egyebet is. — K. Z. Budapest. Vártuk az ígért kéziratokat. — B. Gy. Szeged. Már harmadszor küldöttük el lapunkat. Reklamál meg a postánál. Szeretném, ha fölkerülnének. — O. Gy. Szeged. Versek a következő számban jönnek. Talán sikerül megszerezni a kért könyveket. Fallada és Ebermayer elment, az előbbi B. Gy.-nek kölcsönbe. Üdv. — T. G. Szeged. Kritika nem jött. Annyival fontosabbak vannak, ez nyugodtan kimaradhat. Mikivel üzentem. — Sz. I. Prága. Örülünk, hogy végre megtalált bennünket. De könyvkritikának nem szabad ilyen hosszúnak lenni! Muszáj így rövidíteni. — V. L. Gömörz-káros. Mi az hogy semmi hír Önről? Sürgős levelet várunk s kéziratokat is. Baráti üdv. — Gy. I. Páris. Nagyon kérjük, hogy kérésünket

intézze el. Sok szerenese az új otthonhoz. — *R. B.* Kiskülfélegyháza. Kéziratát elolvastuk és rövidesen visszatérünk rá. Végtelenül érdekes és szimpatikus volt azonban levele, amire külön is hosszan felelünk. Üdv. — *Bp. hét.* Verseit megkaptuk s levelét is. Annnyira idealista, hogy már szinte naivitás. Keressen föl bennünket egy szombati fogadóórán. — *L. I.* Páris. Levelünk, lapunk visszajött. Tanu rá Kálmán József. Mi az oka? A kritika helyett kérünk mást ez egyszer. Sok üdv. — *Többeknek.* Ime eleget tettünk az óhajoknak s változtattunk lapunk külső formáján. Bevalljuk: nekünk a régi közelebb állt szívünkhöz. — *Sch. A.-né* Bp. Igaza van, intenzívebben kell nevelési kérdésekkel foglalkoznunk. Jelezhetjük, hogy a Kis KOSMOS Kötetek egyik legközelebbike nevelési problémákkal foglalkozik majd. A lapban is kiéptítettük ezt a rovatot, de — mindenhez idő és pénz kell. Nagy örömmel vesszünk minden hozzászólást, tessék csak írni. — *N. I.* Bratislava. Nagytiszteletű uraimékról már jóideje semmi hír. Kérnék levelet. — *K. M. dr.* Arad. Sok-sok üdvözet, reméljük rövidesen lekerülünk. — *K. M.* Buceresti. Köszönjük az újévi üdvözetet. — *H. Gy. dr.* Bp. Higye meg, főorvos uram, nincsen igaza, Mi azért megyünk a magunk útján s tudjuk, hogy ez az út — Ön-

nek is hasznára van. — *Sch. E.* Sao-Paolo. Várjuk már nagyon levelét s örülünk, hogy a lap ott is tetszik. Köszönet az eddigi buzgóságért. — *F. A. dr.* Clano, presso Fiume. Sok-sok üdv. Levél és könyv megy. Gyors választ várunk. — *J. Gy.* Bp. A Független Szemle napilitikával nem foglalkozik s nem is szándékozik ezt tenni. — *K. R. dr.* Bp. Népszerű természettudományi cikkek? Megfontoljuk a dolgot. De — helyünk nincs. Ismételjük: minden tanácsot, kritikát örömmel vesszünk. — *F. A.* Keeskemét. Híreket megkaptuk. Üdv. Köszönet. —

Több olvasónk kérésére sikerült megállapodnunk egyik legkiválóbb fiatal grafológusunkkal, hogy részint grafológiai cikkeket írjon lapunkba, részint kedvezményes áron csináljon olvasóinknak analíziseket. Azonban nem lapunk hasábjain, mert erre helyünk sincs. Kérjük az analízistkérő leveleket, amelyek tintával írodjanak, aláírást, pontos címet tartalmazzanak, 3 P.-nek megfelelő bélyeg mellékletében „grafológia“ jelzéssel hozzánk beküldeni. Mi továbbítjuk a leveleket s garanciát vállalunk a pontos és gyors elintézésért.

A magyar föld ünnepe lesz a tavaszi mezőgazdasági kiállítás.

Rövid pár hét még és ismét megindul a mezei munka, ezt megelőzően azonban még a magyar vidék ellátogat a fővárosba, hogy az országos mezőgazdasági kiállítás okulásra szerezzen a mezőgazdasági tudományok és technika újabb haladásáról, eladja feles állatait és terményeit s beszerezze az új gazdasági évre szükséges termelő eszközöket. A budapesti mezőgazdasági kiállítás a magyar föld ünnepe, ahol az ország színe elé tárja bőségét és elismerést szerez a magyar gazdasági élet legfontosabb ágának, a mezőgazdaságnak. A gazdák már teljes felkészültséggel várják a kiállítást, hogy azon résztvegyenek, mert biztosak abban, hogy miként a múlt évben a kedvezőtlen előjelek ellenére tel-

jes sikerrel zajlott le a kiállítás, úgy idén sem fognak csalódni jogos várakozásaikban. A vásári lehetőségek fokozása céljából a rendezőség máris biztosította a különböző irányú messzemenő kedvezményeket, azonkívül arról is gondoskodik, hogy a kiállítás nagy oktató hatásának kihasználása mellett a látogató közönséget látványosságokkal, lovasmérkőzésekkel és mutatványokkal, az állatok elővezetésével és különböző kutyaversenyekkel szórakoztassa. Feltűnést fognak kelteni a kiállítás rövidesen megjelenő művészeti plakátjai, amelyek élénken érzékeltetik a magyar mezőgazdaság legszebb ünnepének mozgalmasságát.

SORSJEGYET mindig
BENKÖNÉL vegyen
 (ANDRÁSSY-ÚT 56)
BANKÓT ÉR!

V. oszt. húzások: februárban lesznek

Jó könyv
 Szép kötés

Rado Olga

Budapest, Visegrádi u. 11/a

A XX. század embere
 nem szappanoz,
 kést sem használ
 mégis tökéletesen borotválkozik;

mert

SCHICK DRY SHAVER

elektromos borotváló-
 apparátust használ!

Magyarországi vezérképviselet:

VI., Andrásy út 19.

ahol a készüléket díjmentesen bemutatják

**Le-
szállított
árak**

BALLOBAK
 hó
 cipők
 6⁵⁰ 8⁵⁰
 9⁵⁰
KOSSUTH-LAJOS U. 11.



PERGA

PAPÍRIPARI ÉS
 KERESKEDELMI
 V Á L L A L A T
 B U D A P E S T
 V., SZABADSÁG TÉR 18
 (TŐZSDEPALOTA)
 TELEFON 20-2-12

**CSOMAGOLÓPAPIROK
 PAPIRZACSKÓK
 CSOMAGOLÓTÁSKÁK**

A Szent Gellért
 Gyógyfürdő

Habselyem



„Jó könyvek“

A legújabb irodalom
legjava termése.

Legújabb kötet:

6. Roesmann:
FISCHBEIN ÉLNI AKAR.

Egy kispolgár reménytelen küzdelme
a szovjet-hatalommal.

Előző kötetek:

Sinclair Lewis: Szegény lány pénzt
keres.

H. G. Carlisle: Vér a véremből.

L. Feuchtwanger: A zsidó háború
(kettős kötet)

B. Traven: Aranyásók.

Minden kötet ára füzve 90 fillér.

Vászonkötésben, finom papíron P 1.90.

PANTHEON KIADÁS!

Budapesti Tenyészállatvásár

1934

március hó 22—26.

50% utazási kedvezmény

a MÁV vonalain

Utólagos kedvezményes

vizum



HORDÓKBAN ÉS BALÁKBAN

érkeznek távoli országokból a Meinel-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű Meinel-pörköltkávékveréseket. Meinel-Sao Paulo pörköltkávékverék finom tejeskávékverék.

1/4 kg P 3.50

a kávézacskó a fenti képet viseli.
Vannak természetesen finomabb
avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinel Gyula r. t.

TÖRÖK A. ÉS TÁRSA

BANKHÁZ R.T.

BUDAPEST, IV., SZERVITA-TÉR 3.

a m. kir. osztálysorsjáték főárusító.

Kisérelje meg szerencsését és vásároljon
osztálysorsjegyet TÖRÖKNEL.

Elérhető legnagyobb nyeremény

500,000

pengő

NYEREMÉNYHUZÁS

Február 8-án kezdődik

Társasutazás Nizzába és Monte-Carloba

Indul: Budapest, Déli vasút febr. 14-én este 7 óra 40 perckor. Érkezik: Nizzába francia Rivierán végig Monte-Carló—Budapestre február 24-én este.

Utirány: Budapest—Trieszt—Milanó—Genua—San Remo, onnan autócarral a francia Rivierán végig Monte-Carló—Nizza.

Részvételi díjak:

8 napi teljes ellátás jó polgári szállodában adókkal és borraivalókkal gyorsvonat III. oszt. vasúti jeggyel P 245.—

8 napi teljes ellátás elsőrangú szállodában adókkal és borraivalókkal gyorsvonat III. oszt. vasúti jeggyel P 279.—

A II. oszt. vasúti jegyért oda- és vissza P 60.— többlet fizetendő.

Az ellátás kezdődik február 15-én a vacsorával és végződik február 23-án az ebéddel.

Az elszállásolás kétágyas szobákban történik, egyágyas szoba igénylése esetén napi P 1.50 többlet fizetendő.

Az utazáshoz érvényes útleveél szükséges. A kedvezményes francia és jugoszláv vízumokat P 4.80 lefizetése ellenében utazási irodánk szerez be.

A részvételi díjban a pályaudvartól való be- és kiszállítás bennfoglaltatik, a hordárdíjakat azonban utasaink viselik.

Étkező- és hálókocsi úgy az oda, mint a visszautazásnál t. utasaink rendelkezésére áll.

Késésért vagy bármely okból előálló károkért semmiféle felelősséget nem vállalunk és fenntartjuk magunknak a jogot a szállodai elszállásolásnál változtatásokat eszközölni, de mindenesetre a fizetett kategóriának megfelelően.

Jelentkezési határidő: február 5. Ezen időpont után minden visszatérítési igény megszűnik. A részvételi jegy teljes ára legkésőbb február 5-én fizetendő be.

A jelentkezéskor P 30.— előleg és vízumdíjak fizetendők le. Ugyancsak jelentkezéskor adandó át az érvényes útleveél is.

Felvilágosítással készséggel szolgál és jelentkezéseket elfogad:

IBUSZ MÁV HIV. MENETJEGYIRODÁJA

Vigadó-tér 2 és összes fiókirodái.

KOSMOS kiadványok:

KIS KOSMOS KÖNYVEK

WERFEL: Élhetünk-e Istenhit nélkül?
Ára: 1 P.

COUDENHOVE—KALERGI: Stalin és tsa. — Ára: 1 P.

NAGY LAJOS: Három magyar város.
Ára: 1 P.

IRLEN: Marxizmus, hitlerizmus.
Ára: 1 P.

KOSMOS NAGY KIADVÁNYOK

ILJA EHRENBURG: Lasik Roitschwantz
Ára kötve: 3.30 P.

E. EBERMAYER: Az ifjúság élni akar
Ára kötve: 3.30 P.

DOS PASSOS: 42. szélességi fokon
Ára kötve: 3.30 P. Megj. febr. elején.

LUKÁCS LÁSZLÓ: Én és mi. Szociológiai tanulmány. — Ára: 2 P.

M. F. T. R.

Mohács—Budapest—Wien
állomásairól

BUDAPESTRE
március 16—26.

TENYÉSZÁLLATVÁSAR
tartamán

és vissza Budapestről
március 22—április 1.

50% kedvezmény!

Külföldiek kiránduló kedvezménye
március 26—április 1.
alacsonyabb osztályú egész jegy.